

Flickorna Lundgrens trädgård – dokumentation av en 1930/1940-tals trädgård i Skåne

Ann Richardsson

Sveriges lantbruksuniversitet
Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten
15 hp, Grund C
Trädgårdsingenjörprogrammet, marknad
Alnarp 2011

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Självständigt arbete vid LTJ- fakulteten

Författare: Ann Richardsson

Titel: Flickorna Lundgrens trädgård - dokumentation av en 1930/1940-tals trädgård i Skåne.

Engelsk titel: Flickorna Lundgrens garden- documentation of a garden from the 1930s and 1940s in Skåne, Sweden

Nyckelord: Flickorna Lundgren, perenner, växtinventering, funktionalism, Arts- and Crafts-rörelsen,

Handledare:

Anna Jakobsson, Område landskapsarkitektur, LTJ-fakulteten, SLU

Examinator:

Eva Gustavsson, Område landskapsarkitektur, LTJ-fakulteten, SLU

Kurstitel:

Examensarbete för trädgårdsingenjörer, kandidatarbete inom Trädgårdsvetenskap

Kurskod:

EX0366

Omfattning:

15 hp

Nivå och fördjupning:

Grund C

Utgivningsort:

Alnarp

Utgivningsår:

2011

Omslagsbild: Ann Richardsson 2010.

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Ella och Brittmarie

Flickorna på Skäret

*Än en gång, än en sommar med er
och blommor och blader.*

Skäret är av granit.

Må all denna skönhet bestå

lika länge,

fast jorden är ömtålig som ett äggskal.

Ivar-Lo Johansson

Ur Flickorna Lundgrens gästbok

Förord

Sommaren 2010 tillbringade jag mycket tid på café Flickorna Lundgren och i dess trädgård. Jag har fått ett mycket varmt omhändertagande, framför allt av Ella Fejne. Utan hennes kunskap och berättelser hade inte denna uppsats kunnat skrivas.

Jag träffade Ella Fejne första gången genom Kullabygdens trädgårdssällskap där vi båda är medlemmar. För två år sedan bjöd hon in trädgårdssällskapet till Flickorna Lundgren och visade oss runt bland prunkande rabatter ackompanjerande av spännande historier från förr. I sin hand hade hon en svart anteckningsbok med växtnamn prydligt nedpräntade. Det var då jag insåg att trädgården och hennes kunskap måste bevaras för eftervärlden.

När jag bestämde mig för att läsa ytterligare ett år på SLU i Alnarp och skriva en 15-poängs uppsats så var det givet att jag skulle ta mig an trädgården hos Flickorna Lundgren. Jag hoppas kunna bidra till trädgårdens historieskrivning genom bland annat en sammanställning av växter. Min förhoppning är också att uppsatsen kan bidra till kunskap om 1930 och 1940-talens trädgårdshistoria och vilka växter som användes då. Uppsatsen kan också vara en bakgrundskälla om någon vill göra en skötselplan för trädgården eller konstruera en rabatt, så som den såg ut på 1930- och 1940-talen.

Jag vill tacka Mats Fejne som idag driver café Flickorna Lundgren, han har liksom sin mor Ella Fejne ställt upp och svarat på mina frågor utan dröjsmål. Min handledare Anna Jakobsson har ställt upp med goda råd och granskat mitt arbete med stort intresse.

Till sist, tack Ella för all god fika och trevliga samtal, både i Flickorna Lundgrens trädgård och hemma hos dig i Rekekroken.

Höganäs, 15 mars 2011

Ann Richardsson

Sammanfattning

Café Flickorna Lundgren ligger vid fiskebyn Skäret, mellan Mölle och Jonstorp i Höganäs kommun. Hit har det kommit gäster varje sommar för att fika en stund i den blommande trädgården. År 1938 öppnade familjen Lundgren ett café i den gamla stugan från 1700-talet. Då hade fastigheten varit sommarstuga för lantbrukaren Alexander Lundgren och hans familj; hustrun Anna och döttrarna, Anna, Greta, Ebba, Rut, Brittmarie, Marta och Ella under tio år.

Sommarcaféet öppnade under tid när funktionalismen fått sitt fäste i Sverige. Av detta märktes inte så mycket hos Flickorna Lundgren. Där värnades istället den gamla bondekulturen. Samtidigt som caféet öppnade började en trädgård anläggas på fastigheten och den växte fram under slutet av 1930-talet och under 1940-talet. Vid familjens hem i Döshult fanns en välskött trädgård med många växter, bland annat en stor perennrabatt. Det var därifrån många växter hämtades för att planteras i caféets rabatter, som börjat anläggas i kohagen på norrsidan av det gamla huset.

Besökarna satt gärna där i kvällssolen och tittade på utsikten över havet och Skälderviken. De första rabatterna grävdes redan hösten 1938, men sedan blev det några års uppehåll, på grund av andra världskriget. I slutet av 1940-talet fanns där tre rader med rabatter i trädgårdens norra del. Nu hade också gäster, trädgårdsmästare och vänner börjat komma dit med växter av olika slag. Några av stamgästerna var Magnus B. Nilsson från Landsbergs perenner, Hilmer Cedergren från Cedergrens plantskola på Råå, Ulla Molin trädgårdsarkitekt i Höganäs och många sommargäster från Danmark kom också på besök. Den mest kände besökaren var kung Gustav IV Adolf som kom att bidra till att caféet blev rikskänt. Kungens första besök var 1945 och han fortsatte komma varje sommar fram till sin död 1973.

Denna uppsats är en historisk dokumentation över café Flickorna Lundgrens trädgård med en växtinventering av den äldsta delen av. Arbetet har genomförts med hjälp av en växtinventering, skisser av rabatter, litteraturstudier och intervjuer. Fokus i arbetet ligger på perennrabatterna bakom det gamla korsvirkeshuset, som idag fungerar som caféets butik.

Med utgångspunkt i den historiska dokumentationen och inventeringen av dagens växtmaterial har ett underlag arbetats fram som kan användas för framtida utveckling och bevarande av trädgården.

Inventeringen har sammanfattningsvis visat att många av växterna från 1930/1940-talen finns kvar, men det är också en del som försvunnit. Flera växter har spännande historier som kan vara värda att lyfta fram, till exempel mjukakantusen från Danmark eller kungens trebladsspirea. De flesta av perennrabatterna ser också i princip ut som de gjorde för 40-50 år sedan. På andra håll i trädgården har det planterats in nyare växter. Trots detta får besökarna intrycket av en gammaldags trädgård med "mormorsväxter".

Summary

Café Flickorna Lundgren is located in the fishing village Skäret, between Mölle and Jonstorp in Höganäs municipality. To this café guests come each summer for a cup of coffee in the flowering garden. In 1938 the family opened the cafe in an old cottage from the 18th century. The property had been a summerhouse for the farmer Alexander Lundgren and his family, his wife Anna and their seven daughters, Anna, Greta, Ebba, Ruth, Brittmarie, Martha and Ella for about over ten years.

The opening of the summer café was in a time when functionalism had started to spread in Sweden. It was not noticed so much by Flickorna Lundgren. Instead the café garden was more directed towards the old peasant culture. At the same time the café opened, there was a garden built on the property and it emerged in the late 1930s and in the 1940s. The family home in Döshult had a well-kept garden with many plants, including a large perennial border. Many plants were taken from there and planted in the café gardens perennial border in the cow pasture on the north side of the old house.

The visitors liked to sit there in the afternoon sun and watching the views over the sea and Skälderviken. The first perennial border was made in the fall of 1938, but then the garden was put on hold a couple of years, because of World War II. In the late 1940s there were three rows of perennial borders. Now guests, gardeners and friends started to bring plants of various kinds. Some of the regulars were Magnus B. Nilsson, Landsbergs perennials, Hilmer Cedergren, Cedergren's nursery, Råå, Ulla Molin, garden designer in Höganäs and many summer visitors from Denmark. The most famous visitor was King Gustav Adolf, and through his visits the café became well known in Sweden. The King's first visit was in 1945 and he continued to visit the café every summer until his death in 1973.

This essay is a historical documentation of the café Flickorna Lundgrens garden with a plant inventory of the oldest part of the garden. The work has been carried out through a plant inventory, sketches of the perennial borders, literature studies and interviews. The work has been focused on the perennial borders behind the old half-timbered house, which today serves as the café shop.

The historical documentation and the inventory of current plants that can be used for future development and preservation of the garden.

One conclusion from the inventory is that many of the plants from 1930s and 1940s still are in the garden, but there are also some that have disappeared. Many plants have interesting stories that may be worth highlighting, for example the bear's breech from Denmark or the Bowman's root from the King. The most of the perennial borders basically also look like they did 40-50 years ago. Elsewhere in the garden borders and new plants were planted continuously. Despite this, the visitors have the impression of an old-fashioned garden with "cottage garden plants".

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Bakgrund.....	1
Mål och syfte.....	2
Material och metod.....	2
Avgränsningar	3
Flickorna Lundgrens trädgård och dess historia.....	5
Starten.....	5
Utvecklingen.....	8
Personer som har och har haft betydelse för framväxten och utvecklingen av Flickorna Lundgrens trädgård.....	11
Trädgårdens historia.....	12
Några speciella växter i Flickorna Lundgrens trädgård	20
Trädgårdskonsten i Sverige på 1930- och 1940-talen.....	23
Vanligt växtmaterial under denna tid.....	26
Betydande trädgårdsprofiler.....	29
Illustrationsplan med växtvandring.....	31
Flickorna Lundgrens trädgård idag.....	32
Nulägesbeskrivning.....	32
Växtinventering	35
Illustrationsplan med numrering.....	36
Träd och buskar.....	37
Kläng- och klätterväxter.....	38
Lök- och knölväxter.....	39
Rosor.....	40
Perenner.....	41
Prydnadsgräs.....	49
Rabatt 1-8.....	50
Avslutande kommentarer.....	61
Källförteckning.....	64

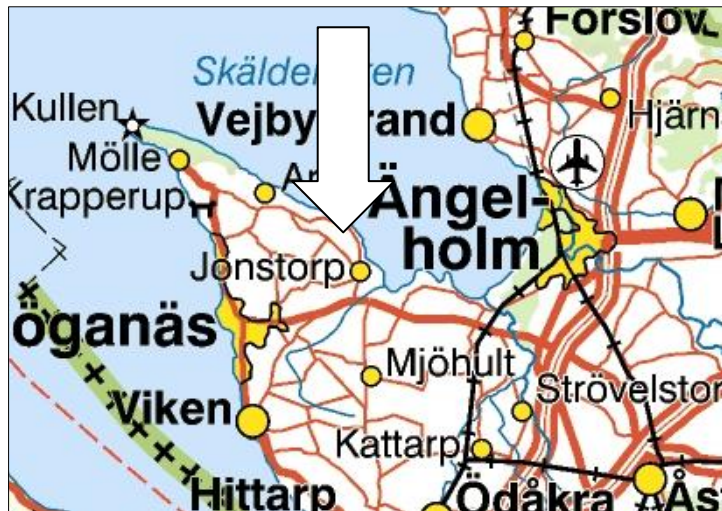
Bilagor

1. Illustrationsplan över den äldre delen av trädgården med växtvandring illustrerad i rött. Upprättad av Ann Richardsson 2011.
2. Illustrationsplan med numreringar. Upprättad av Ann Richardsson 2011.

Inledning

Bakgrund

Kaffestugan, Flickorna Lundgrens ligger i en kustnära miljö och här finns flera naturreservat. Landskapet är varierat med små odlingsmarker, hagmarker, dungar med ek, björk och tall och strandhedar.¹

Figur 1. Flickorna Lundgren ligger vid byn Skåret, norr om Höganäs. Pilen, ditritad av författaren, visar caféets placering i nordvästra Skåne. (Karta: Sverigekartan, Lantmäteriverket Gävle 2011. Medgivande 2011-25952).

Fastigheten, Stubbarp 1:51 ligger mellan Jonstorp och Mölle, vid den lilla fiskebyn Skåret, i Höganäs kommun. Den består av en äldre stuga, ett bageri från 1940-talet, ett kök byggt år 2003 samt ett växthus från 1995. Den äldre stugan i korsvirke har funnits här sedan 1700-talet och låg då på så kallad ofri grund.² Huset var i början på 1900-talet bostad för f d sjömannen och fiskaren Jöns Petter Nilsson. Marken hörde till släkten Lundgren, som hade lantbruk en bit därifrån. Lantbruket var i sin tur byggt på arrende under Krapperups gods.³

Flickorna Lundgrens café har funnits i över 70 år och lockat besökare varje sommar. Många av dem har säkerligen också lagt märke till trädgården. Den finns där som en av ingredienserna för att gästerna ska trivas och tas ofta för självklar. Det är inte någon som beskrivit trädgården närmare eller gjort någon inventering av vilka växter som finns där idag.

Under studierna till trädgårdsingenjör har mitt intresse för kulturhistoria aktualiserats genom olika kurser. Det intresset tillsammans med vetskapen om att berättelsen om Flickorna Lundgrens trädgård på något vis borde uppmärksammas och bevaras inför framtiden gjorde att jag valde detta ämne. Vid flera tillfällen tidigare under åren har jag kommit i kontakt med Ella Fejne, den av "Flickorna Lundgren" som är kvar i livet. Hennes svarta anteckningsbok där hon skrivit upp

¹ Olsson et.al. 2003.

² Byggnad som tillhör någon annan än markens ägare.

³ Svensson 2003, s 46.

de växter som finns i caféets trädgård och egna berättelser blev starten på det här examensarbetet.

Mål och syfte

Målet är att inventera och dokumentera de växter som finns i trädgården, med fokus på perennrabatterna på den norra sidan av caféet eftersom det är dessa rabatter som besökarna främst kommer i kontakt med. Målet är också att göra en historisk beskrivning av trädgården samt att beskriva vilka influenser och trender som fanns för liknande trädgårdar i Sverige på 1930- och 1940-talen.

Syftet med arbetet är att det ska fungera som ett underlag inför framtida utveckling och bevarande av trädgården. Förhoppningsvis kommer ägaren till Flickorna Lundgren att ha nytta av denna uppsats i framtidens arbete med trädgården.

Frågeställningar

- Vilka växter finns i Flickorna Lundgrens caféträdgård i dag?
- Hur ser perennrabatterna ut i dag?
- Hur har trädgården vuxit fram?
- Vilka influenser har funnits?
- Vilket växtmaterial har använts och hur har det sett ut tidigare?

För egen del har arbetet inneburit värdefull träning i växtinventering samt en möjlighet att få lära mig mer om svensk trädgårdskonst under tidigt 1900-tal.

Material och metod

Arbetet har bland annat utförts genom studier på plats, det vill säga i Flickorna Lundgrens trädgård under sommaren 2010. Inventeringarna på plats gjordes vid följande tillfällen; 28 maj, 8 och 23 juni, 7 och 17 juli, 4 och 23 augusti samt 8 och 29 september.

Den historiska dokumentationen baserar sig bland annat på litteratur och artiklar från 1930- och 1940-talen samt nyare litteratur inom det trädgårdshistoriska området som är relevant för just denna typ av trädgård. Den mesta litteraturen har jag funnit vid Alnarpsbiblioteket, men jag har också använt mig av Ulla Molins boksamling som finns på biblioteket i Höganäs.

Eftersom Flickorna Lundgrens trädgård är en ganska liten anläggning finns det inte mycket skriftlig information om den. Istället har jag främst fått använda mig av muntliga källor. Under sommaren 2010 intervjuades Ella Fejne och i februari 2011 gjordes nya intervjuer med henne samt med hennes son Mats Fejne. Intervjuerna har i huvudsak bestått av öppna frågor och samtal och vid personliga möten.

Under inventeringarna gick jag och Ella Fejne igenom en svart anteckningsbok, där hon skrivit upp alla växter i trädgården under senare tid, cirka 20 år tillbaka i

tiden. Vi försökte tillsammans definiera och identifiera alla nämnda växter i boken i trädgården och under tiden fotograferade jag och förde anteckningar om trädgårdens befintliga växter. Därefter skissade jag upp perennrabatterna i enklare planskisser. Det gjordes den 23 augusti 2010 och dessa skisser har sedan utgjort underlag för de planskisser som finns i arbetet (se figur 33, 40, 44, 47, 50, 53, 56, 60-64). Den stora skissen över hela tomten är gjord i efterhand och baseras på en ritning som gjordes i samband med ansökan om serveringstillstånd 1995 samt egna mätningar sommaren 2010 (se figur 3, 23 och 28).⁴

Tidpunkten för skissandet och inventeringen av växterna i perennrabatterna valdes utifrån att det vid denna tid var flest perenner i blom. Nackdelen var att vissa perenner slutat blomma och det visade sig vara svårt att identifiera exakt vilken sort det rörde sig om, men arten har gått att identifiera. Det finns också ett par perenner vars bladverk även hade försvunnit vid tidpunkten för inventeringen. Därför har de varit svåra att placera. De finns med på inventeringslistan, men har ingen exakt plats i skisserna över rabatterna.

För att beskriva trädgårdens historia har även äldre fotografier på trädgården och dess växter, växtlistor från Ella Fejnes anteckningsbok samt de egna skisserna på perennrabatterna använts. Dessa har sedan jämförts med inventeringen och växtlistor från 2010.

Växtlistorna innehåller förutom aktuellt vetenskapligt och svenskt namn även uppgifter om växtplats, om det finns någon kommentar i Ellas anteckningsbok, muntliga berättelser kring enskilda växter och om växten funnits i trädgården sedan 1930- och 1940-talen. Varje växt som identifierats i trädgården har fått ett nummer och de används i skisserna för att visa var varje enskild växt är placerad.

Namnsättningen av växterna i inventeringen baseras på "Våra kulturväxters namn" av Björn Aldén och Sven Gunnar Ryman.

Arbetet är uppdelat i två historiska delar, dels ett kapitel som tar upp hur caféet startade och dess utveckling samt själva trädgårdens historia och dels ett övergripande historiskt avsnitt med koncentration på 1930- och 1940-talen, då trädgården i huvudsak anlades. Till sist finns en beskrivning av hur trädgården ser ut idag och en växtinventering med skisser samt en avslutande kommentar.

Avgränsningar

Det är inte möjligt att skriva ner en trädgårds hela historia när det inte finns speciellt mycket skriftlig information. Flera av de som var med och skapade trädgården finns inte heller kvar hos oss och kan berätta. Det medför att de historiska uppgifterna i stort bygger på berättelser av Ella Fejne.

---

⁴ M. Fejne, 2011-02-03.

Beskrivningen och inventeringens fokus har lagts på området närmast caféet och främst då perennrabatterna på norrsidan eftersom det är de som är centrala i trädgården. Trädgården vid bageriet och vid växthuset har inte inventeras eftersom de utgör en mindre viktig del av verksamheten eller är nyare. Arbetet avgränsas också till att gälla en nutida och historisk beskrivning av trädgården, inte hur trädgården kan förväntas utvecklas i framtiden.

Figur 2. Illustrationsplan över Flickorna Lundgrens fastighet, Stubbarp 1:51. Den färglagda delen är den del som uppsatsen är koncentrerad kring. Upprättad av Ann Richardsson 2011 efter ritning från 1995.

Flickorna Lundgrens trädgård i historien

Starten

Hur kom det sig att en gammal fiskar- och torparstuga blev sommarnöje för en lantbrukarfamilj och därefter café? En central figur i historien är Alexander Lundgren⁵ som var uppvuxen på Skäret. Hans familj bedrev jordbruk där i många år och hans bror Charles var den som fick ta över familjegården. Själv hade Alexander Lundgren en arrendegård vid Döshult under godset Kulla Gunnarstorp, norr om Helsingborg tillsammans med hustrun Anna. De fick sju flickor; Greta, Anna, Ebba, Rut, Brittmarie, Marta och Ella under perioden 1911- 1922 och bedrev ett framgångsrikt jordbruk med odling av bland annat grönsaker, klöver och timotej.⁶

Alexander Lundgren längtade till Kullabygden och 1927 köpte han stugan som ägts av f d sjömannen och fiskaren Jöns Petter Nilsson. ”Far köpte det på auktion för 150 kronor och det såg hiskligt ut”, berättar Alexanders dotter Ella Fejne.⁷

Efter att ha friköpt tomten på 1000 kvadratmeter av sin bror satte Alexander Lundgren igång med omfattande reparationer, men han gick varsamt fram. Rumsindelningen behölls liksom den gamla bakugnen, men det gjordes bebodigt för en familj med sju flickor och möbler togs från boningshuset i Döshult. ⁸

Figur 3. Bilden visar "Tjället" som sommarstugan kallades. Så här såg det ut i mitten på 1930-talet. (Ella Fejnes privata bildarkiv).

⁵ Ella Fejnes far

⁶ Fejne, muntligen 2010-08-04.

⁷ Fejne 2010 muntligen 2010-08-04.

⁸ Fejne, s 9-10.

Korsvirkeshuset, med anor från 1700-talet blev familjens sommarstuga fram till mitten på 1930-talet och var ljuspunkten i tillvaron.⁹ Det var inte helt vanligt att en lantbrukare höll sig med sommarstuga, även om det vid den här tiden blev allt vanligare.

Efter första världskriget minskade antalet lantbruk runt om i landet. Anledningen var att många mindre lantbruk slogs samman och mekaniseringen ökade.¹⁰ Befolkningen i Sverige blev för första gången större i städerna än på landsbygden. De tomma husen på landsbygden fick en ny funktion. De blev sommarhus åt stadsbor och många köpte sommarställen i sin barndomsbygd. Det var vanligt att det gamla utseendet på husen behölls och till en början gjordes mycket små moderniseringar.¹¹

Troligen var det minnen från barndomen som också inspirerade Alexander Lundgren att skaffa sommarhus. Huset renoverades visserligen, men det fanns inga bekvämligheter och trädgården innehöll inte mycket. Den bestod av en gräsmatta och lite blommor framför huset. Det mest markanta var vyn över hagar, enebackar och Skälderviken.¹²

Maria Flinck skriver att även trädgårdarna vid sommarhusen fick behålla sitt gamla utseende. En del sommarhus hade ett litet köksland, några fruktträd och bärbuskar. De gamla tåliga perennerna fanns kvar och kanske kompletterades rabatterna med vildblommor som lupiner, prästkragar och blåklint.¹³

Ella berättar att hennes föräldrar åkte ut till Skäret på helgerna, när det fanns tid, och njöt av naturen. ”Det var friheten som lockade här, far var en naturmänniska”.¹⁴ Hon skriver i sin bok *Minnen och erinringar från fem årtionden på Skäret* att hennes far, trots att han hade bil sedan 1920-talet, spände för sin häst och vagn och körde upp till Kullabygden för att lyssna på näktergalen, för att se hur långt backsippor, orkidéer, nattviol och gentianan hade hunnit.¹⁵

Det blev dock hårdare tider för familjen och två katastrofer inträffade som på sätt och vis ligger bakom caféets start. Först brann boningshuset på arrendegården ned 1932 och allt försvann i branden. Dessutom hade Alexander Lundgren gått i borgen för ett par drängar som startat eget. De gick i konkurs och det stod Alexander Lundgren dyrt. Nu behövdes inkomster och först hyrdes stugan ut någon sommar, men pengarna räckte inte ändå.¹⁶

Istället kom iden om att starta café och två av de äldsta systrarna Greta och Ebba inspirerade de andra systrarna till det.¹⁷ Ella Fejne berättar att de läste utländska

---

⁹ Fejne 1992, s 12.

¹⁰ Flinck 1994, s 181.

¹¹ Ibid

¹² Fejne, muntligen 2010-06-08.

¹³ Flinck 1994, s 181.

¹⁴ Fejne muntligen 2010-08-04.

¹⁵ Fejne 1992, s 9.

¹⁶ Fejne, 1992, s 12.

¹⁷ Fejne, muntligen 2010-06-08.

tidningar som hade reportage om caféer i södra Europa. Kvällarna var många när de satt och drömde om att starta något själva. ”Ebba hade många vyer och under sin skoltid i Helsingborg hade hon följt med vad som hände ute i världen på ett annat sätt än vi där hemma på gården. När hon berättade vad hon sett i ”Home and Garden” lyssnade vi för fullt”.¹⁸

Med stöd från föräldrarna startade systrarna caféet i liten skala i den före detta sommarstugan, sommaren 1938. Det var mycket primitivt, utan vatten eller elektricitet, men caféet blev en succé och nytt porslin och trädgårdsmöbler fick köpas till hela tiden. Ella och Brittmarie ansågs för små för att vara med, men de hamnade direkt vid diskbaljan och fick sedan hjälpa till med både bakning och servering.¹⁹

Ella berättar i sin bok att själva tanken om att allt skulle vara genuint, äkta och som på landet slog väl ut. Hennes far, Alexander sade ”Bevara den gamla bondekulturen och håll en sommarstuga till alla som inte har en egen”.²⁰ När caféet återigen öppnade sommaren 1939 hade mycket hänt. Det hade kommit elektricitet till bygden och de fick en elektrisk bakugn samt ett nytt bageri. Men de saknade en syster, Ebba Lundgren som drabbades av TBC dog, 24 år gammal, på våren 1939.²¹

Figur 4. Systrarna Lundgren 1938. Fr. vänster Ella 1922-, Brittmarie 1921-1987, Rut 1918-1980 Marta 1917-1987, Ebba 1915-1939, Greta 1912-2002 och Anna 1911-1978. (Ella Fejnes privata bildarkiv)

¹⁸ Fejne 1992, s 14.

¹⁹ Fejne, muntligen 2010-06-08.

²⁰ Fejne 1992, s 19.

²¹ Fejne 1992, 23-24.

Utvecklingen

Under 1940-talet fortsatte verksamheten trots krigstider och trots en brand i bageriet 1944 som ödelade hela huset. Ett nytt bageri byggdes och gästerna fortsatte komma. Under kriget kom mycket militärer, men även sommargäster hittade till caféet. För första gången hade många lagstadgad semester och efterhand fick allt fler också bil att röra sig med. Journalister och diktare hittade också hit. År 1945 besökte kronprins Gustaf Adolf för första gången caféet och det skulle bli många fler gånger.²² Enligt Ella Fejne besökte han dem 70 gånger fram till sin död 1973 och det var inte bara kakorna som lockade utan han följde växtligheten i trädgården och gav råd och tips.²³ Gustaf IV Adolf ägde Sofiero utanför Helsingborg och hade själv ett stort trädgårdsintresse. Han tillbringade många somrar på Sofiero och hans första hustru, kronprinsessan Margareta var tongivande bakom den nya Sofieroparken i början av 1900-talet.²⁴

Figur 5. Kronprins Gustaf Adolf besökte Flickorna Lundgren många gånger. Här en bild från ett av de första besöken efter 1945 (Ella Fejnes privata bildarkiv)

År 1945 bildade fyra av systrarna, Marta, Rut, Brittmarie och Ella firman Flickorna Lundgren och efterkrigstiden blev en tid då de ökade omsättningen och blev kända i hela Sverige genom en mängd olika reportage i tidningar, både svenska och

²² Fejne 1992, s 37.

²³ Fejne, muntligen 2010-06-08.

²⁴ Alm, 1985-86, s 10-11.

utländska²⁵. Många reportage kom att handla om kung Gustaf Adolf och hans förkärlek för vaniljhjärtan, men långt ifrån alla.

Figur 6. Ett klipp ur *Hänt i veckan* från 1966. Där berättas att Kung Gustaf Adolf gjort sitt årliga besök på Flickorna Lundgren och att en amerikansk dam höll på att sätta sockerkakan i vrångstrupen när hon förstod vem det var som satt vid bordet bredvid. (Ur Ella Fejnes privata klipparkiv).

Ett av de första reportagen stod att läsa i *Idun* från 1940. Där löd ingressen "Sju vackra flickor i en ring ville bevara sitt skånska sommarhem – de hittade på ett bra sätt och nu försörjer de sig fint."²⁶ Därefter fortsatte diverse tidningar skriva artiklar om dem och ofta framställdes de som en framgångssaga, bland annat i *Bonniers månadstidning* från 1942. En händelse som fick stor uppmärksamhet i media var Prins Wilhelms filminspelning, då han gjorde en kortfilm om nordvästra Skåne tillsammans med fotograf Gustaf Boge för Svensk filmindustris räkning. De besökte Flickorna Lundgren för att filma deras spettkakstillverkning.²⁷

²⁵ Fejne 1992, s 34, 37 och 47.

²⁶ *Idun* 1940.

²⁷ Fejne 1992, s 44-45

År 1950 skrev *Berlingske Tidende* om Flickorna Lundgrens export av spettekakor till USA.²⁸ Under 1960- och 1970-talen var reportage med kakrecept vanliga i veckotidningar som *Allas*, *Hemmets Veckotidning* och många fler.²⁹

Med jämna mellanrum förekommer det än idag reportage om Flickorna Lundgren men det är inte många som handlar om trädgården. I en och annan text dyker en mening upp som beskriver den. ”Ett gammalt rött torp med tätt lagt stråtak i en blommande trädgård, full av rosa och lilablå hortensia, perenner och vackra rosor” stod det att läsa i tidningen *Barometern* för några år sedan.³⁰

I *Hus och Hem* skrevs ett reportage 1996 med flera bilder från Flickorna Lundgrens trädgård³¹. Det var på temat mormorsväxter och här presenterades en bild på kaffestugan med en prunkande rabatt framför. I boken *Underbart är kort. Klassiska kakor från Flickorna Lundgren* från 2005 finns ett kapitel som handlar om trädgården med bilder av Mikael Olsson.³²

På 1950-talet fortsatte caféet att blomstra, men båda föräldrarna avled. Anna dog 1952 och ett år senare dog Alexander. System Rut köptes ut 1960 eftersom hon ville satsa på keramikarbete.³³ Ella Fejne ser i dag slutet på 1960-talet och hela 1970-talet som en glansperiod då de kunde satsa mer på företaget. Då kom bussresorna och det var mer eller mindre obligatoriskt att bussresenärerna som besökte Nils Poppe och Fredriksdalsteatern också stannade till hos Flickorna Lundgren.³⁴

Figur 7. Ett av de vanligaste vykorterna från Flickorna Lundgren. Fr. v Brittmarie, Marta och Ella på 1970-talet. (Ella Fejnes privata bildarkiv).

²⁸ Berlingske Tidende 1950.

²⁹ Fejnes klipparkiv.

³⁰ Barometern 2007.

³¹ Hus och Hem, 2006.

³² Callert, 2005.

³³ Fejne 1992, s 56-58.

³⁴ Fejne, muntligen 2010-08-04.

I slutet av 1970-talet och i början av 1980-talet blev det tyngre både inom den privata sfären och inom företaget. Arbetsbördan kändes allt tyngre för dem. När systemen Marta Fänge avled 1987 stod de inför ett vägskäl och Ella och Brittmarie kände att de inte orkade driva caféet vidare själva.³⁵

Då kom Mats Fejne, Ellas son, in i bilden och erbjöd sig att driva verksamheten och det har han gjort sedan 1988. År 1995 byggdes caféet till med ett växthus och 2003 tillkom ett nytt kök. Varje år kommer cirka 70 000 besökare för en stunds avkoppling och fika i trädgården.³⁶

Personer som har och har haft betydelse för framväxten och utvecklingen av Flickorna Lundgrens trädgård³⁷

Alexander Lundgren 1878-1953

Anna Lundgren, hustru till Alexander Lundgren 1880-1952

Anna Lundgren, dotter till Alexander och Anna Lundgren (gift Nilsson) 1911-1978

Greta Lundgren, dotter till Alexander och Anna Lundgren (gift Holmqvist) 1912-2002

Ebba Lundgren, dotter till Alexander och Anna Lundgren 1915-1939

Marta Lundgren, dotter till Alexander och Anna Lundgren, (gift Fänge) 1917-1987,

Rut Lundgren, dotter till Alexander och Anna Lundgren, (gift Frisk) 1918-1980

Brittmarie Lundgren, dotter till Alexander och Anna Lundgren (gift Hesselbrandt) 1921-2005

Ella Lundgren, dotter till Alexander och Anna Lundgren (gift Fejne) 1922 -

Mats Fejne, son till Ella Fejne 1956-

Ann-Kristin Fejne, gift med Mats Fejne 1956-2008

---

³⁵ Fejne 1992, s 73.

³⁶ M.Fejne, muntligen 2011-02-02.

³⁷ Fejne muntligen 2011-02-11.

Trädgårdens historia

När familjen Lundgren öppnade sitt café 1938 låg det gamla fiskartorpet i en omgivning med hagar, enebäckar, gårdsgårdar och ett och annat träd. Det var betydligt öppnare än vad det är idag. Ella Fejne minns att det fanns en gräsmatta framför huset, men inte så mycket mer. För att göra det lite mer ombonat och inte så ödsligt, planterades bergstallar³⁸ vid gräsmattan på husets framsida. Familjen köpte ett par trädgårdsbord och stolar samt fem parasoller.³⁹

Tomten sluttade upp mot bageriet och där gjordes ett stenparti med bland annat bergenia och nysrot som Alexander Lundgren planterade. De växterna kom troligen från godset Rössjöholm. Ellas mors kusin hade ett nära samarbete med slottsfolket på den tiden och Ella Fejne minns att hennes föräldrar ofta åkte till Rössjöholm och hade med sig plantor hem.⁴⁰

En smal rabatt anlades framför huset 1938 och den planterades med sommarblommor. Den kom sedan att växa fram tack vare Marta Fänge Lundgrens omsorg. Efterhand kom här att växa allt i från krollilja och akleja till rosor och salvia. Vid fönstren hängdes blomsterlådor med pelargoner och lobelia. De växterna har återkommit varje sommar sedan dess, i de röda blomsterlådorna.⁴¹

Figur 8. Den första sommaren fanns inga rabatter framför huset. (Ella Fejnes privata bildarkiv).

Figur 9. I dag möts besökaren av prunkande rabatter framför huset. (Foto: Ann Richardsson 2010-06-23).

³⁸ Dessa bergstallar finns ej kvar, däremot en tall som funnits där långt innan caféet startade.

³⁹ Fejne 1992, s 16.

⁴⁰ Fejne, muntligen 2011-02-11.

⁴¹ Fejne muntligen 2011-02-11.

Ganska snart sattes också en vinstock, av okänd sort, vid köksdörren och en klångros vid affärsentrén. Rosen var en 'Chaplin Pink. "Det kommer jag ihåg, ty Chaplin älskade vi alla!"⁴²

Figur 10. En av de första bilderna från caféet på 1940-talet. (Ella Fejnes privata bildarkiv)

"Jag tror det såldes för 80 kronor första dagen, och det var mycket pengar på den tiden. Jag tror mig minnas att ett kaffe med bröd kostade 75 öre och då fick man både wienerbröd, småkakor och mandelbåt."⁴³

Ella Fejne konstaterar att det blev succé från början och gästerna fortsatte komma hela första sommaren. Caféet hade enbart trädgårdsmöbler på gräsmattan framför huset, men kunderna frågade om de inte kunde få sitta på baksidan av huset. Där var det eftermiddagssol och utsikt över Skälderviken. Den delen hörde inte till caféet från början utan var en kohage. Marken köptes och nu kunde trädgårdsmöbler placeras även där. Hösten 1938 grävdes den första raden med rabatter för perenner på norrsidan där det tidigare varit kohage.⁴⁴

Den första raden av rabatter bestod av tre stycken mellan cirka 2,5 till 6 meter långa och 2,60 meter breda rabatter. Kanske var det dagöga, stormhatt, riddarsporrar och tremastarblommor som först fick plats här. Det är några av de perenner som Ella Fejne minns sedan 1930- och 1940-talen.⁴⁵ Exakt vilka växter som kom dit de första åren finns det ingen dokumentation kring. Ella Fejne var då 16 år gammal och fick mest hjälpa till i bageriet även om det hände att hon och

⁴² Fejne muntligen 2011-02-16.

⁴³ Fejne 1992, s 17.

⁴⁴ Fejne muntligen 2010-08-04.

⁴⁵ Fejne muntligen 2010-08-04.

systemen Brittmari fick hjälpa till med serveringen.⁴⁶ Inte heller senare var det Ella som hade huvudansvaret för trädgården. Hon kom att ta hand om ekonomin och istället var det systemen Marta Fänge som ansvarade för den dagliga skötseln av trädgården. Hon hade hjälp av de andra systrarna samt drängar och pigor och alla var delaktiga i hur trädgården skulle se ut.

Marta Fänge hade koll på vilka växter som planterades och köptes in och så var det ända till hennes död 1987. Därefter blev Ella Fejne allt mer inblandad i trädgårdsfrågor även om det då kom att bli svärdottern Anki som tog huvudansvaret.⁴⁷

Ella Fejne började skriva upp alla växter hon stötte på i en svart anteckningsbok. Växtnamnen var inga problem, varken på svenska eller på latin. De fick hon lära sig som barn av faderns gode vän, trädgårdsmästare Tullberg på Christinelunds gods och de sitter där än i dag. Under åren i serveringen kom växtkunskapen också till användning för en vanlig fråga från gästerna var, och kommer troligen att vara även i framtiden, ” Vad är det för en växt?”⁴⁸

”Vi hade öppettill sent i september, och en blomsterrabatt bakom huset började ta form. Marta planterade och hämtade växter hemifrån. Redan på våren hade vi fått lov av farbror Charles, som ägde marken där, att placera ut en rad trädgårdsmöbler. På kvällarna var där soligt och man kunde se solen gå ned i havet, något som värdesattes av många gäster. På så sätt kom trädgården bakom huset till. Marta hade, ”gröna fingrar”, och ett stort intresse för trädgård och växter”.⁴⁹

Växterna som kom hemifrån gården utanför Döshult var främst perenner, men även sommarblommor. Där hade Alexander och Anna Lundgren skapat en trädgård med slingrande gångar, runda rabatter med pioner, en stor perennrabatt som sträckte sig längs med den ena sidan av trädgården, fruktträd, agave, en bänk av gräs samt en mängd sommarblommor som föräldrarna sådde varje år och planterade ut i rundlar. Senare kom det även till ett stenparti och springvatten.⁵⁰

Alexander och Anna Lundgren hade många bekanta som var trädgårdsmästare och Ella berättar att det pratades mycket

Figur 11. Ellas kusin, Asta Lundgren framför föräldrarnas perennrabatt i Döshult, 1930. (Ella Fejnes privata bildarkiv).

⁴⁶ Fejne muntligen 2010-08-04.

⁴⁷ Fejne muntligen 2010-08-04.

⁴⁸ Fejne, intervju 2010-06-08.

⁴⁹ Fejne 1992, s 26.

⁵⁰ Fejne, muntligen 2011-01-31.

om trädgård och växter hemma. Av trädgårdsmästare Tullberg på godset Christinelund fick familjen tips om nya växter som de provade i sin egen trädgård på gården. Ella Fejne beskriver trädgården som ständigt blommande, sin far som väldigt växtkunnig och sin mor kapabel att komponera både blommor och bakverk.⁵¹

Figur 12. Bageriet med terrasser och trappa. (Ella Fejnes privata bildarkiv)

Anledningen till att växterna i perennrabatterna vid caféet togs hemifrån var ekonomiska. Det fanns inga pengar att köpa växter för och i den stora perennrabatten hemma i Döshult fanns det växter att ta vara på när de behövde delas. Detsamma skedde när bageriet byggdes en bit ifrån fiskartorpet. Där var det Alexander Lundgren som skapade en del av trädgården med terrasser och rabatter framför det nya bageriet. Det var också Alexander Lundgren som

planterade hästkastanjerna vid entrén till caféet. Det gjorde han redan som ung, i slutet av 1800-talet.⁵²

Figur 13. Här syns de första perennrabatterna på baksidan av caféet, där kohagen tidigare legat. (Ella Fejnes privata bildarkiv)

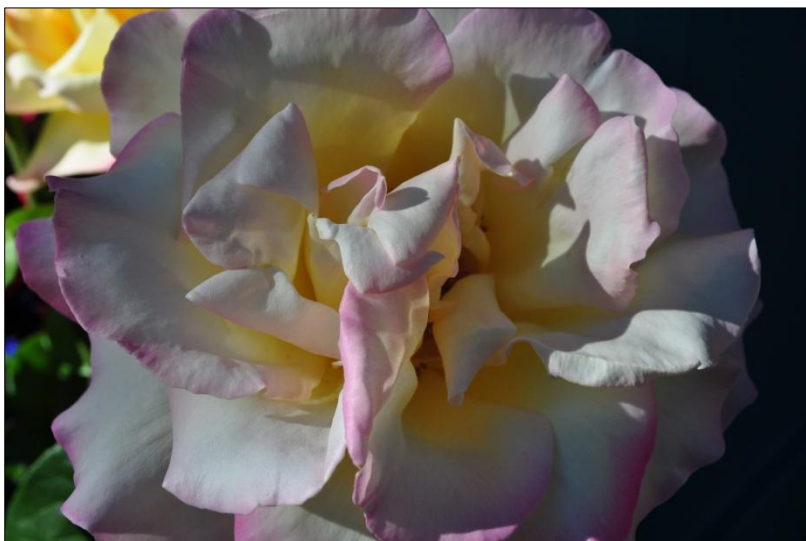
⁵¹ Fejne muntligen 2010-08-04.

⁵² Fejne, muntligen 2010-06-08.

Den första perennrabatten stod färdig till sommaren 1939 och nya rabatter var på gång, men så startade andra världskriget och under några år odlades potatis och bönor där perennrabatter senare anlades.⁵³ Vid 1940-talets slut fanns tre rader med perennrabatter och gräsmattan med sina färgrika och blomstrande rabatter kom att bli en mycket populär del av caféet.⁵⁴ Växterna till övriga perennrabatter kom antingen från delning av växter från de andra rabatterna eller från trädgården utanför Döshult. Men systrarna var också ute i naturen och grävde upp växter, bland annat gullvivor och vresrosor. De tog också vara på växter, som växer naturligt i trädgården och det var både kaprifol, humle och fingerborgsblommor.⁵⁵

I slutet på 1940-talet hade kaffestugan Flickorna Lundgren blivit känd i hela landet och även utomlands. Många gäster kom från Danmark och Ella Fejne berättar om en konstnärlig formgivare vid Kongl. Dansk fabriker som började komma till caféet i slutet på 40-talet och fortsatte sedan komma i 25 år. Hon kan fortfarande se honom framför sig när han och hustrun exakt klockan tio steg innanför caféets grind på söndagsmorgonen och konstaterade ”söndag morgon i paradiset och de dumma svenskarna de bara sover och sover och vet inte vad de går miste om.”⁵⁶

Figur 14. Rosen Peace har funnits i trädgården sedan 1950-talet. (Foto: Ann Richardsson 2010-07-07).

Efterhand som rabatterna växte till sig och besökarna strömmade till bidrog också gästerna med växter, både kända och okända människor samt personal, vänner och släkt. På 1950-talet blev det också bättre tider och familjen kunde köpa plantor från någon av de plantskolor som fanns i

närheten.⁵⁷ ”I slutet av 40-talet eller början på 50-talet planterade vi in

nya rosor, ’Queen Elisabeth’, ’Peace’, ’Schneewittchen’ och ’Aloha’. Flera av dessa finns fortfarande kvar.”⁵⁸

⁵³ Fejne muntligen 2010-08-04.

⁵⁴ Fejne muntligen 2010-08-04.

⁵⁵ Fejne, muntligen 2011-02-11.

⁵⁶ Fejne 1992, s 50.

⁵⁷ Till exempel Landsbergs perenner och Ängelholms plantskola.

⁵⁸ Fejne muntligen 2011-02-11.

Figur 15. Rabatterna i närbild på 1950-talet. (Ella Fejnes privata bildarkiv).

1950-talet var också en tid då det hände mycket på det privata planet i familjen. Alexander och Anna Lundgren gick bort, flera av systrarna gifte sig och systemen Rut lämnade verksamheten för att istället öppna restaurangen "Rut på Skäret" i grannhuset. Marta, Brittmarie och Ella bildade ett aktiebolag och drev företaget vidare.⁵⁹

På 1960-talet fick caféet ekonomiska möjligheter att anlita personal som skötte gräsmattor och grovarbete. Men någon anställd trädgårdsmästare har de aldrig haft utan det har varit kvinnor och män från trakten med känsla för växter som skött trädgården. Ella Fejne minns särskilt den förste. Sigfrid hette han och var pensionerad vägarbetare⁶⁰.

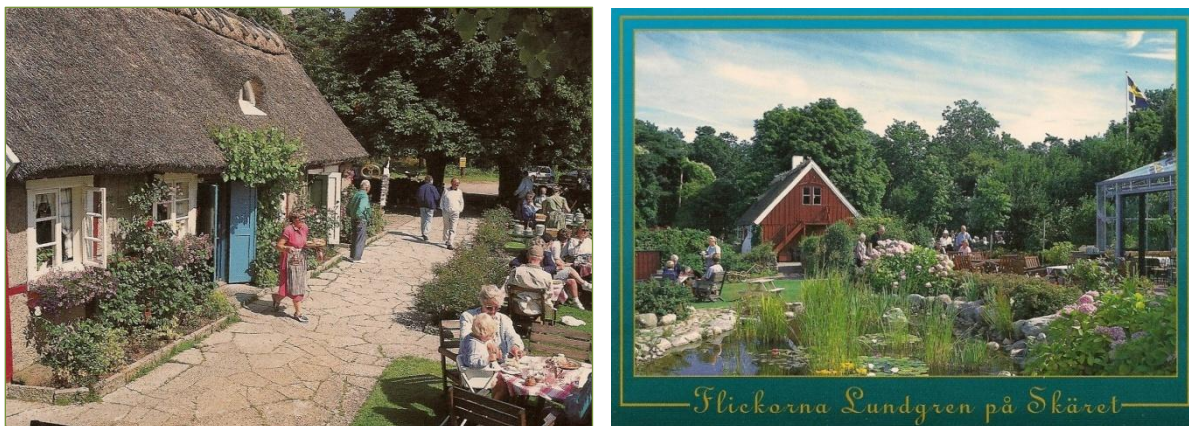
Bergstallarna som planterades i slutet på 1930-talet behövdes inte längre som vindskydd utan togs bort. Systrarna fortsatte att hjälpa åt varje vår med att göra i ordning rabatterna och med att så sommarblommor. En rabatt med Fairy-rosor tillkom och stengången framför huset gjordes om. Perennrabatterna bakom huset fortsatte att frodas under hela 1960-talet.⁶¹

---

⁵⁹ Fejne 1992, s 52-58.

⁶⁰ Fejne 1992, s 72.

⁶¹ Fejne muntligen 2010-08-04.

Figur 16. Ella Fejne i serveringstagen på 1970-talet i bilden till vänster och dammen med växthuset från 1990-tal till höger. (Ella Fejnes privata bildarkiv).

Under 1970- och 1980-talen fortsatte verksamheten utan några större förändringar i trädgården. På husets baksida byttes dock dagliljor ut till en lång rad med astilbe. Det var inte förrän i mitten på 1990-talet som en ny del av trädgården tillkom i samband med att ett växthus byggdes. Då gjordes en damm med planteringar runt omkring samt ett buskage med gammaldags rosor (se figur 16 till höger). Vid bageriet planterades också en hel del nya växter, som rosor, lavendel och nävor⁶². Därefter har det inte tillkommit speciellt mycket nytt. Växter som dött ut och försvunnit har ibland ersatts, ibland inte. Då och då tillkommer en ny perenn som Ella Fejne fått eller köpt någonstans.

Mats Fejnes hustru Ann-Kristin som främst tog hand om trädgården och utvecklade den under 1990-talet gjorde ett försök att dokumentera trädgården. ”Trädgården blommar hela säsongen från maj till september. När en sort försvinner kommer en annan i dess ställe. De enda som faktiskt blommar hela sommaren är Fairyrosorna framför stugan. Vid sidan om djuren är blommorna kanske gästernas käraste samtalsämne. En sommar gjorde Anki ett album över alla blommor, från änglatrumpet till kungsljus. Det är nu sönderbläddrat och ett nytt är på väg” berättar Mats Fejne i boken *Underbart är kort. Klassiska kakor från Flickorna Lundgren* 2005.⁶³ Anki Fejne blev inte klar med det nya albumet, år 2008 avled hon.⁶⁴

⁶² M.Fejne, muntligen 2011-02-02.

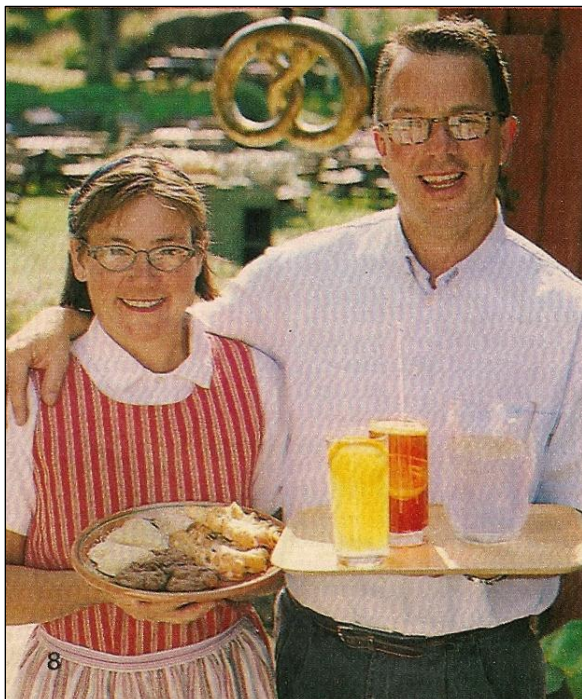
⁶³ Callert 2005, s 158.

⁶⁴ M.Fejne muntligen 2011-02-02.

I dag är det Mats Fejne som med hjälp av entreprenörsfirman, Kullens Trädgård sköter trädgården. De klipper gräs, gödslar och gör tyngre arbeten. Vid behov hyr han in annan specialkompetens som till exempel arborister. Mats Fejne säsongsanställer en person som förutom djuren sköter rensning av ogräs och enklare sysslor. De nya växterna som köps in kommer från den stora plantskolan, Splendor Plant som ligger granne med Flickorna Lundgren. De har ett samarbete och det händer att Mats Fejne får tips och råd av Nils Andersson på Splendor Plant.

Utmaningen i dag är att få en så lättskött anläggning som möjligt, samtidigt som trädgården är en viktig beståndsdel för caféet. Mats Fejne konstaterar att gästerna kommer till Flickorna Lundgren för att äta kakor, njuta och ta del av trädgården och så ska det förbli.⁶⁵

Figur 17. Anki och Mats Fejne på bild i *Hemmets Veckotidning* 1997 (Ella Fejnes privata klipparkiv).

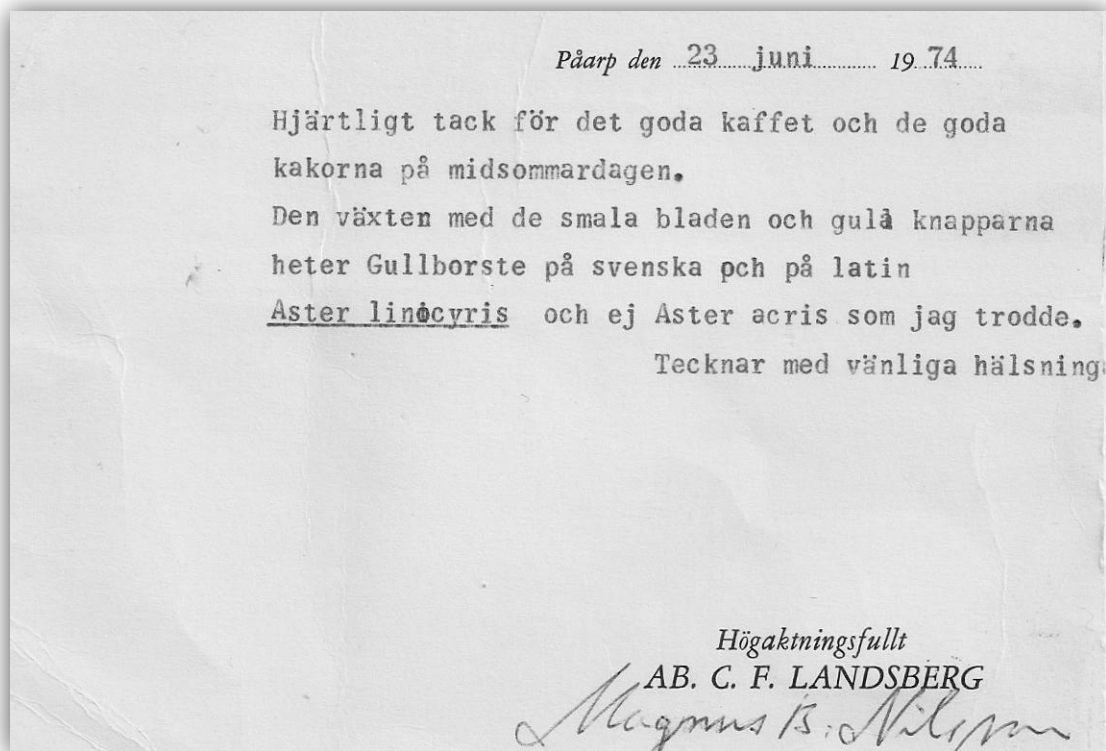
---

⁶⁵ M.Fejne, muntligen 2011-02-02.

Några speciella växter och gäster i Flickorna Lundgrens trädgård

I dag väcker de enskilda växterna hos Flickorna Lundgren inte några större reaktioner. De flesta av dem finns nu i var mans trädgård. Men i slutet på 1940-talet- och på 1950-talet var det annorlunda. *Bergenia*, nysrot och fotblad är växter som Alexander Lundgren planterade redan i slutet på 1930-talet och än idag finns de kvar i trädgården. Det är också perenner som Ella Fejne är lite extra stolt över och som hon fått svara på många frågor kring genom åren.⁶⁶

Många av gästerna var trädgårdsmästare i trakten och kom var och varannan söndag för att dricka kaffe och ta en runda i trädgården. En av dem var Magnus B. Nilsson som drev Landsbergs perenner i Påarp. Hans företag levererade växter i många år och ibland dök det upp tackbrev och en liten upplysning om växter de diskuterat under besöken.

Figur 18. Tackkort från Magnus B. Nilsson efter ett besök 1974. Gullborste, *Aster linocyris* har inte hittats vid inventeringen 2010. (Ella Fejnes privata arkiv).

Ella Fejne berättar att Magnus B. Nilsson hade med sig nya växter och i gengäld fick han ta frön och plantor från dem. Bland annat började han föröka den bergenia som växte i Flickorna Lundgrens trädgård. Vilken sort det kan ha rört sig om är dock oklart. John-Ingvar Nilsson, son till Magnus B. Nilsson kontaktade sin far som

⁶⁶ Fejne, muntligen 2010-06-08.

i dag är 108 år. Ingen av dem kom ihåg detta.⁶⁷ Kanske blev det inget av förökningen? Hilmer Cedergren som hade plantskola på Råå bodde sommartid på Skäret och kom ofta till caféet. Flickorna Lundgren fick även växter och råd av honom, men exakt vilka växter det var minns dock inte Ella Fejne.⁶⁸

Gåvor från trädgårdsmästare, gäster och lite ovanligare växter hemifrån gården i Döshult var i vissa fall ganska nya växter på den svenska marknaden. Det var till exempel sådant som Magnus B. Nilsson på Landsbergs perenner odlat fram för första gången, eller växter som kom med utländska gäster.⁶⁹

Figur 19. Uppifrån vänster, Mjukaktanus, bergenia, studentnejlika och fotblad. Alla växter med speciell historia hos Flickorna Lundgren. (Foto: Ann Richardsson, 2010-05-28, 2010-07-17).

Ella Fejne minns speciellt hur en dansk kvinna en dag kom med en liten planta av mjukakantus till caféet. Danskan bodde på ett hotell i Mölle varje sommar och den här gången hade hon varsamt packat ner växten i sin resväska och gav den till Flickorna Lundgren. Den växer där ännu och har även "vandrat in i" Ulla Molins trädgård. Från 1960-talet var Ulla Molin en flitig gäst och en dag fick hon med sig en bit av denna växt.⁷⁰

---

⁶⁷ Nilsson John-Ingvar
, telefonsamtal 2011-03-15.

⁶⁸ Fejne muntligen 2010-06-08.

⁶⁹ Fejne, muntligen 2010-06-08.

⁷⁰ Fejne, muntligen 2010-06-08.

Hon kom ofta på förmiddagen för en stunds fika i trädgården. Efter att Ulla Molin flyttat till Ingelstråde utanför Höganäs. Enligt Ella Fejne hade de ett gott samarbete och hon minns Ulla Molins butik "Gröna Gården" inne i Helsingborg samt hennes redaktörskap för tidskriften *Hem i Sverige*.⁷¹ Mats Fejne minns att Ulla Molin kom till Skåret med taxi de sista åren innan hon gick bort 1997.⁷²

Figur 20. Trebladspirean växer i perennrabatterna, norr om gamla huset. (Mats Fejnes privata bildarkiv).

Den kanske mest kända växten som kommit till trädgården från en besökare är trebladspirean. Den överlämnades av Gustaf IV Adolf i slutet på 1940-talet och i utbyte fick han en studentnejlika. Kungen kom inte bara till flickorna Lundgren för att äta kakor utan även för att njuta av trädgården. Ella Fejne kommer ihåg att han ställde många frågor och visade stort intresse för trädgården. Hon berättade att: "Blommorna följde han från knopp till blomning. Gav goda råd, ja till och med plantor. Trebladsspirean som då inte var så vanlig, fick vi av honom. Senare år blev han mer avspänd, satt stilla och njöt. Han visste ju nu också det mesta, efter alla frågor."⁷³

De växter som kan sägas vara något speciella för trädgården finns både i perennrabatterna bakom det gamla huset samt i backen under tallen. Mjukakanthus växer vid trappan upp till trädgården utanför bageriet. Lite längre bort, till vänster om man kommer från gamla huset, breder bergenia ut sig och där växer också fotblad och nysroten, som Alexander

Lundgren planterade på 1930-talet.

I perennplanteringarna bakom det gamla huset växer fotblad som troligen är ditflyttat från backen. Trebladsspirean dyker upp i flera av rabatterna och det gäller även studentnejlikan.

Flera av de växter som trädgårdsmästare och gäster kom med under åren finns inte kvar. Med åren har tuffa vintrar och minskad skötsel gjort att de mest känsliga växterna försvunnit från trädgården. Det gäller bland annat blå bergsvallmo, en afrikansk blå lilja på friland och treblad.⁷⁴

⁷¹ Fejne muntligen 2011-02-11.

⁷² M.Fejne muntligen 2011-02-03.

⁷³ Fejne 1992, s 40.

⁷⁴ Fejne, muntligen 2010-06-08.

Trädgårdskonsten på 1930- och 1940-talen

Flickorna Lundgren startade som tidigare nämnts i slutet på 1930-talet och då hade de funktionalistiska idéerna fått sitt stora genombrott vid Stockholmsutställningen 1930 fått fäste. Kortfattat kan man säga att det innebar avståndstagande från den kringbyggda gården. Redan på 1920-talet hade många arkitekter sökt sig bort från äldre arkitektur med mycket utsmyckningar och detaljer. Ett samhälle planerades där alla skulle få tillgång till ett boende med luft och rymd. Funktionalismen i Sverige kom att bli en politisk symbol för demokrati där en ny ljusare värld skulle byggas.

I trädgården på Skäret märktes inte mycket av detta. Istället värnades det gamla och många växter kom från den gamla lantbruksträdgården i Döshult, som skapades i början på 1900-talet. Här fanns som tidigare nämnts fortfarande grusade gångar, fruktträd, runda rabatter med sommarblommor och inte minst en lång och bred perennrabatt.

Figur 21. Hemmet i Döshult 1932 före branden då boningshuset brann ner. Trädgården fanns kvar, men utökades bland annat med ett stenparti och ett springvatten. (Ella Fejnes privata bildarkiv)

Alexander och Anna Lundgrens hem låg inte långt ifrån Sofiero där kronprinsessan Margareta (1882-1920) bodde sommartid.⁷⁵ Hon kallades för blomsterprinsessan och hade stor inverkan när det gällde användningen av perenna växter i svenska

---

⁷⁵ Alm, 1985-86, s 10-11.

trädgårdar.⁷⁶ Kronprinsessan Margareta hade också en stor pedagogisk tanke och förde ut kunskaper om trädgårdskonst och blomsterodling genom ett flertal böcker i ämnet. Bland annat skrev hon boken *Vår trädgård på Sofiero* från 1915, där hon skildrade tillkomsten och utvecklingen av den nya Sofieroparken. År 1917 gavs nästa bok ut: *Från blomstergården*, en uppföljning till den första boken. De var lättillgängliga och en bred allmänhet fick tillgång till böckerna.⁷⁷

Makarna Lundgren hade som nämnts ovan nära kontakt med både slottsträdgårdsmästare och andra trädgårdsintresserade och hade många nya växter i sin trädgård. Det är inte otänkbart att de inspirerades av Kronprinsessan Margareta och den engelska Arts- and Crafts-rörelsen, vars trädgårdar kännetecknas av rumslighet, ofta är de direkta förlängningar till huset och att trädgården ses som ett konstverk men i samklang med naturen. Regionala material och lokala växter skulle användas. Trädgården skulle också vara behaglig att vistas i.⁷⁸

Många svenska arkitekter och trädgårdsarkitekter besökte England i början på 1930-talet och ända in på 1930-talet inspirerade Arts- and Crafts-rörelsen i England nya anläggningar i Sverige. Pihlska gården i Nyköping är ett exempel på detta där olika rum, bland annat en buxbomsomgärdad rosenträdgård och en mer vild del som skulle utgöra kontraster till ordningen i andra delar av trädgården.⁷⁹ En del av dessa influenser från England fanns kvar när den funktionalistiska stilen blev mer vanlig under 1930-talet.⁸⁰

Känslan för, och anpassningen till, landskapet följde i hög grad den engelska traditionen liksom kontakten mellan inne och ute. Det gällde kanske mest i villaträdgården. Där skulle trädgården vara en förlängning av hemmet ut i naturen. Men till skillnad från slutet av 1800-talet och början av 1900-talet så var nu vila och rekreation viktigare än nyttoodling. Uteplatsen blev viktig och gräsmattan kom i fokus under 1930-talet på ett helt annat sätt än tidigare.⁸¹

Efter andra världskriget kom byggandet av småhus i gång på allvar i Sverige och de uppfördes i långa rader med trädgårdar som låg skyddade i kvarterets mitt. De raka gatorna kantades av häckar som skulle ha en viss höjd.⁸² Under 1940-talet var egnahemsträdgården och villaträdgården två skilda saker. Villaträdgården var en anläggning av modernare typ, där vila och rekreation var målet.⁸³ Ett exempel är byggmästare Olof Engkvists trädgård i Stockholm. Där fanns både tennisbana, en gräsmatta närmast huset samt en äng och rabatterna komponerades så att de

---

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Blennow 1995, s 289.

⁷⁹ Flinck 1994, s 242.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Flinck 1994, s 262.

⁸² Wilke 2006, s 145.

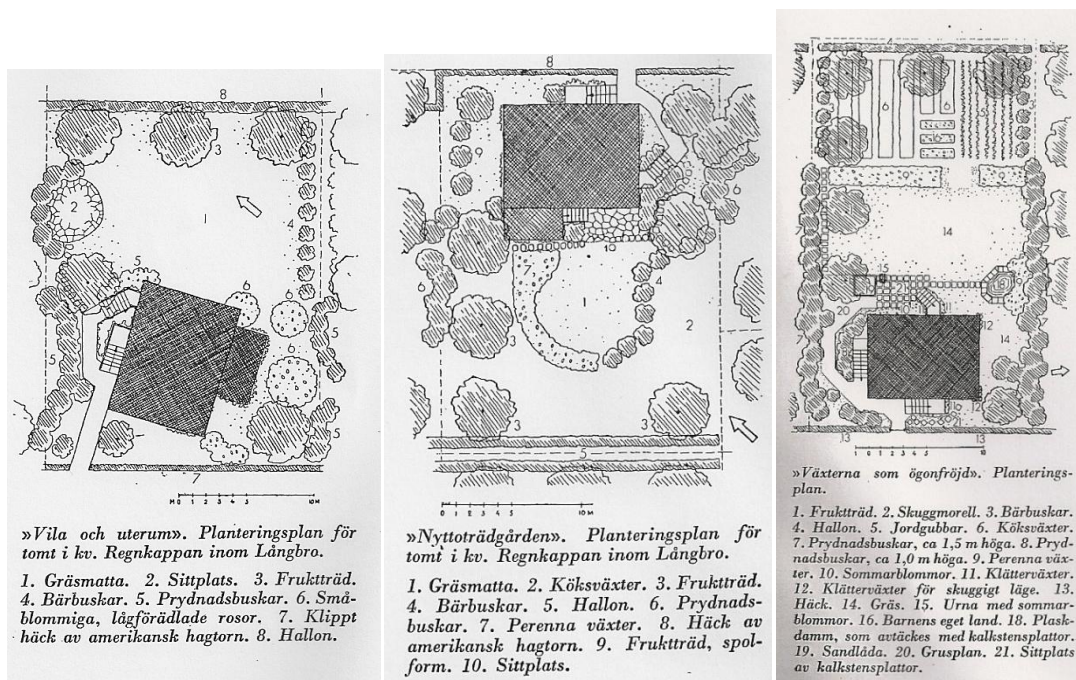
⁸³ Wilke 2006, s 147.

skulle stämna med omgivningens vilda vegetation. Buskar, rosor, perenner, ettåriga blommor och lökväxter blandades i rabatterna.⁸⁴

Egnahemrörelsen innebar att fler fick möjlighet att bygga sig ett hus eller radhus med hjälp av statligt stöd. Husen hade också en relativt stor tomt. I trädgårdarna som hörde till dessa hus var det fortfarande vanligt med nyttoodling och ofta delades trädgården noga upp i två delar, en för rekreation och en för odling.⁸⁵

”Ekonomiträdgården ska alltid hållas avskild från prydnadsträdgården. Detta är en regel från vilken ytterst få undantag bör medgivas. Ingenting kan vara mer störande i en trädgård, än då man finner köksväxter, en klick här, en klick där, utspridda över hela området, skriver Gunnar Berge i *Hemträdgården*.⁸⁶

I *Trädgårdskonst II* från 1948 finns ett kapitel om ”småstugor” och här framgår det också tydligt vad som gällde. Det var viktigt att allt såg prydligt och välskött ut och det påpekas att grönskan kring huset har stor betydelse för både det allmänna utseendet från gatan och för den som befann sig inne i trädgården. Det finns också exempel på olika trädgårdstyper, men oavsett om det var ”Vila och uterum” eller ”Växterna som ögonfröjd” som var temat finns en avdelning med bärbuskar, fruktträd och oftast även köksväxter med i planerna.⁸⁷

Figur 22. Tre olika sätt att planera en trädgård på slutet av 1940-talet (Ur *Trädgårdskonst II*/Paulsson).

Flickorna Lundgrens trädgård tillhörde varken idealet för villaträdgården eller egnahemsträdgården men liknar i sin uppbyggnad mest en villaträdgård vid denna tid. Två av trädgårdarna ur *Trädgårdskonst II* passar delvis in på den stil som

⁸⁴ Flinck 1994, s 260-261.

⁸⁵ Wilke, 2006, s 147.

⁸⁶ Berge 1947, s 23-24.

⁸⁷ Paulsson et al 1948, s 392-407.

Flickorna Lundgrens trädgård har. Det är "Vila och uterum" och Växterna som ögonfröjd". Själva namnen säger vad det handlar om, avkoppling och frodig växtlighet. Detta är de ideal som fortfarande i fokus hos Flickorna Lundgren.

Den svenska funktionalistiska villaträdgården byggde på samma estetiska principer som den funktionella parken, där ett utmärkande drag var samklang mellan trädgården/parken och den naturliga vegetationen. Begreppet "Hus i park" började användas på 1930-talet och då främst i Stockholm med omnejd. När naturmark började användas för att bygga bostäder placerades lamellhus och punkthus glest över höjderna. Växtligheten mellan de nya husen sparades medvetet och detta var möjligt så länge småskalig byggnadsteknik användes⁸⁸.

Friluftsstaden i Malmö, ritad av Eric Sigfrid Persson är ett exempel på ett radhusområde med parkliknande ytor kring bostäderna. 1944 höll Svenska Slöjdföreningen en utställning i Malmö på temat "Vi i friluftsstaden". I utställningskatalogen skrev Sven Green från Weibullsholm att en av de grundläggande idéerna med Friluftsstaden var att ge stadsbon ett hem på landet, men inne i staden. I praktiken såg det ut som att det mellan varje husrad låg en allmänning bevuxen med gräs. I gräsmatten löpte gångar av kalksten upp till husen. Till detta planterades prydnadsbuskar och ett och annat träd. Varje bostad hade en så kallad solgård, ett slags vardagsrum i det fria, som husägaren själv skulle sköta. Övriga områden skulle underhållas av anställd personal. Sven Green konstaterade att man trodde på idén om att husägaren trivdes bättre med att inte behöva arbeta alltför mycket i sin trädgård.⁸⁹

I flickorna Lundgrens trädgård krävs det ganska mycket skötsel men likväl är det ett vardagsrum i en sommarstuga, i det fria. Alexander Lundgrens tanke var att hit skulle människor som inte hade någon egen sommarstuga komma för att njuta av naturen och växterna.

Vanligt växtmaterial under denna tid

Under slutet av 1800-talet var intresset stort för exotiska och speciella växter. Det kunde vara udda färger på bladen, arter och sorter med speciella växtsätt som pyramidträd eller paraplyträd. Första världskriget gjorde det dock svårare att importera växter och de svenska plantskolorna fick öka sitt inhemska sortiment och sin produktion. Trenden att använda mer "naturliga" växter påverkade också utseendet av bostadsgårdar och trädgårdar.⁹⁰

Intresset för vildblommor ökade på 1930-talet i och med att många arkitekter förespråkade närheten till naturen. En av dessa var Sven A Hermelin (1900-1984) som ansåg att svårskötta och sällsynta växter var en form av snobberi och inte hade något med trädgårdskonst att göra. Istället var det en konst att hitta lösningar som passade bra på platsen och verkade fullständigt självklara.⁹¹

---

⁸⁸ Flinck 1994, s 264.

⁸⁹ Green 1944, s 81-85.

⁹⁰ Persson 1994, s 64.

⁹¹ Andreasson 2007, s 46

Statens Järnvägars planteringsverksamhet, som från 1938 leddes av Gösta Reuterswärd, förmedlade ut de nya idealen och allmänheten i hela landet kunde ta del av exempel på växter och planteringar. Dessa kunde skapas med enkla medel och i rabatterna fanns etiketter som talade om växtnamnet för den som var intresserad. Klätterväxter och polyantharosor är exempel på växter som snabbt spreds vidare till trädgårdarna.⁹²

Systrarna Lundgren var överens om en sak när det gällde trädgårdens utseende; den skulle inte se ut som vad de kallade ”stationsrabatter” med en rad dahlior, en rad flox och så vidare. De ville ha prunkande rabatter med växter i olika höjder och färger.⁹³ Reuterswärds planteringsplaner för SJ var inget de tog efter, men kanske de inspirerades av växtvalet, till exempel polyantharosor, så småningom.

Bland de träd och buskar som var populärast i bostadsområden under 30- och 40-talen kan nämnas:⁹⁴ Fläder, schersmin, forsythia och syren förekommer också i Flickorna Lundgrens trädgård.

Före 1945	Efter 1945
<i>Cornus alba</i> 'Sibirica', korallkornell	<i>Cornus mas</i> , körsbärskornell
	<i>Sambus</i> , sp, fläder
Cotoneaster multiflorus, flockoxbär	
<i>Acer</i> sp, lönn	<i>Prunus padus</i> , hägg
<i>Acer pennsylvanicum</i> , vitbrokig lönn	<i>Betula</i> sp, björk
<i>Betula</i> sp, björk	<i>Tilia</i> sp, lind
<i>Fagus Sylvatica</i> 'Atropurpurea', blodbok	<i>Salix alba</i> 'Sericea', silverpil
<i>Ulmus glabra</i> 'Pendula', paraplyalm	<i>Populus nigra</i> 'Pyramidales', pyramidpoppel
<i>Prunus</i> sp, japanskt körsbär	<i>Malus</i> sp
<i>Syringa</i> sp, syren	<i>Philadelphus coronaries</i> , schersmin
<i>Laburnum alpinum</i> , gullregn	<i>Forsythia intermedia/ovata</i> , forsythia

Tabell nr 1. Ett urval av de träd och buskar som presenteras i *Svenska bostadsgårdar 1930-59* och som var vanliga under denna tid.

Även klätterväxter och låga rosor användes som inslag i bostadsmiljöerna. Det var vanligt med rosrabatter som var indragna, det vill säga omgivna av gräsmatta. Perenner förekom också, men inte i lika stor omfattning som i villaträdgårdarna och om de förekom planterades de ofta i en del som kallades prydnadsträdgården. Ett

⁹² Klintborg-Ahiklo 1993, s 50.

⁹³ Fejne, muntligen 2010-08-04.

⁹⁴ Persson 1994, s 68

vanligt sätt att plantera var i lister utmed gångkanter och då skulle helst enbart ett växtslag användas, till nejlikor, flox eller dagliljor.⁹⁵

I Flickorna Lundgrens trädgård finns ett par rabatter, så kallade lister. Det är dels rabatten i gräsmattan med Fairy-rosor och dels rabatten på baksidan av det gamla huset. Där växer det astilbe, men innan dess fanns där enbart dagliljor.

Gösta Reuterswärd gav förslag på blomsterrabatter i *Din trädgård* och bland de perenner han använde till en plantering i soligt lägre var bland annat följande växter med i en planteringsplan.⁹⁶

- *Aconitum wilsonii*, stormhatt
- *Alyssum saxatile*, praktstenört
- *Aster Amellus Blaustern*, brittsommaraster
- *Betonica grandiflora superba*, praktbetonika
- *Delphinium hybridum* 'Cambria', riddarsporre
- *Euphorbia polychroma*, gulltörel
- *Helenium hybridum* 'Riverton Gem', trädgårdssolbrud
- *Iberis sempervirens*, vinteriberis
- *Iris pumila* 'Blue Bird', småiris
- *Lilium regale*, kejsarlilja
- *Papaver orientale*, jättevallmo
- *Phlox paniculata* 'Smiles', höstflox
- *Primula auricola*, vildaurikel
- *Rudbeckia purpurea*, röd rudbeckia
- *Scabiosa caucasica*, höstvädd
- *Sidalcea hybrida* 'Mr Lindberg', axmalva
- *Solidago hybrida* 'Golden Wing's', gullris
- *Thalictrum dipterocarpum*, violruta

Majoriteten av dessa perenner återfinns i Ella Fejnes svarta anteckningsbok, så de har på sätt och vis följt den tidens trender. Det är bara *Lilium regale*, *Alyssum saxatile* och *Primula auricola* som inte är med. Om det är exakt samma sort som står kvar idag är svårt att säga eftersom det sällan förekommer sortnamn i anteckningsboken. Klart är dock att 12 av dessa 18 olika perenner fortfarande växer i Flickorna Lundgrens trädgård.

---

⁹⁵ Berge, 1947, s 245

⁹⁶ Reuterswärd, s 161, Namnen är de vetenskapliga namn som användes 1947.

Betydande trädgårdsprofiler

Nedan följer en kortare presentation av tre av de mest betydande trädgårdsprofilerna under 1930- och 1940-talen i Sverige. Urvalet har grundat sig på att dessa personer på något sätt kan ha haft betydelse för Flickorna Lundgrens trädgård och dess framväxt. Det finns givetvis många fler trädgårdsprofiler under denna tid, men Sven A Hermelin, Gösta Reuterswärd och Ulla Molin har på ett medvetet eller omedvetet sätt påverkat systrarna Lundgren. Ulla Molin hade de till och med nära kontakt med genom hennes besök på Skäret (se ovan).

Sven A Hermelin (1900-1984)

Under ett halvt sekel var Sven A Hermelin en central gestalt inom trädgårdsarkitektyrket och han var den första läraren i trädgårdskonst vid Alnarpsinstitutet på 1930-talet.⁹⁷ Den tid som Sven A. Hermelin levde i var en omvälvande tid för det svenska samhället. Valfärdsamhället byggdes upp och folkhemmet växte fram. Det påverkade också parkernas utseende. Sven A Hermelin talade om "trädgårdskonstens socialisering", det vill säga parkens nya roll som en nödvändig möjlighet för alla medborgare att komma bort från den täta staden. I parken skulle man kunna koppla och barnen skulle leka. Parkerna skulle sjuda av aktivitet, de skulle vara praktiskt användbara och inte bara dekorativa.⁹⁸

Sven A. Hermelin hade stor respekt för naturen och ansåg att växter inte skulle se planterade ut, de skulle smälta in i omgivningen. Det innebar dock inte att det inte fick göras ingrep men de skulle göras i samklang med naturen. Han introducerade natur- och kulturlandskapet som en del av trädgårdskonsten och ritade bland annat Marabouparken i Sundbyberg.⁹⁹

Gösta Reuterswärd (1892-1980)

När Gösta Reuterswärd började arbeta som trädgårdsarkitekt var det klassiska skönhetsideal och odlingskunnande som stod i centrum. Han första uppdrag handlade till en början om stilträdgårdar vid slott och herrgårdar, men han ritade även trädgårdar till större villor, innerstadsgårdar m.m. Den starkaste påverkan för trädgårdsutvecklingen fick han dock i egenskap av trädgårdsdirektör vid Statens Järnvägar 1938-1961. Under den mest intensiva tiden i det svenska folkhemsbyggandet, dvs. efter andra världskriget omformade han landets många stationsträdgårdar och järnvägsparker till mer vardagliga friluftsrum och sociala mötesplatser. De kom att bli förebilder för vanliga trädgårdar.¹⁰⁰

I Reuterswärds stationsanläggningar fick den öppna lugna gräsmattan stor betydelse. Trädens och buskagens placeringar var noga uttänkta med tanke på

---

⁹⁷ Blennow 1995, s 347.

⁹⁸ Andersson 2000, s 206-215.

⁹⁹ Andersson 2000, s 206-215.

¹⁰⁰ Gustavsson, 2000, s 185-193.

rumslighet och utsikter. Växterna placerades ofta i grupper och många av de jämnt utspridda prydnadsväxterna från tidigare epoker rensades bort.¹⁰¹

Ulla Molin (1909-1997)

Ulla Molin fick stor inverkan på utvecklingen av villaträdgården, främst under slutet av 1940-talet och framöver. Inte bara i egenskap som trädgårdsarkitekt utan även som journalist och opinionsbildare. 1944 blev Ulla Molin redaktör för tidskriften *Hem i Sverige*. Hon inledde sitt arbete med att utlysa en tävling kring tre olika tomttyper som skulle bebyggas. Syftet var att få arkitekter, inredningsarkitekter och trädgårdsarkitekter att samarbeta. De inskickade bidragen visade främst på två huvudtyper på åkertomter; en med raka linjer, häck i tomtgräns och fruktträd på rad, den andra en solöppen glänta i lunden och en oregelbunden krans av träd, buskar och örter som inramade en välskött gräsmatta.¹⁰²

På 40-talet började småhusens planering avta i intresse bland arkitekter och trädgårdsarkitekter. Detta reagerade Ulla Molin emot och tyckte inte att det skedde någon utveckling av villaträdgården. För att råda bot på detta utlyste hon en ny tävling i slutet av 1948 och i juryn satt, arkitekt Holger Blom, trädgårdsarkitekt Sven A. Hermelin och trädgårdsarkitekt Walter Bauer. Holger Bloms intryck var bland annat att många trädgårdsarkitekter försökte arbeta både ”naturligt” och samtidigt få mera strikta arkitektoniska arrangemang och att detta ofta skar sig. Walter Bauer tyckte att intresset för växterna och deras sammanställning i regel var större än intresset för terrängen och hur den skulle behandlas. Sven A. Hermelin konstaterade att konsten inte ligger i det konstiga utan i den enkla lösningen.¹⁰³

Genom tidskriften blev Ulla Molin en viktig opinionsbildare i trädgårds- och egnahemfrågor. Hennes målsättning var att utjämna gränsen mellan inne och ute och hon förespråkade enkla växtkompositioner samt avgränsade rum.¹⁰⁴ Ulla Molin hämtade mycket inspiration från England, Japan och Danmark.¹⁰⁵

Hem i Sveriges breda inriktning på hus, inredning och trädgård blev ett forum för de ideologiska strömningar som ledde till funktionalismens genombrott i Sverige. Eva Gustavsson menar att Ulla Molin stakade ut en stadig kurs där hon undvek såväl överdåd å ena sidan som torftighet å den andra i trädgården. Samtidigt kritiserade Ulla Molin arkitekters avoga inställning mot det gröna. Många av Ulla Molins egna artiklar handlade mycket om detaljer i trädgårdsutformningen men samtidigt spelade växterna en stor roll.¹⁰⁶

---

¹⁰¹ Gustavsson 2000, s 191

¹⁰² Rylander, Lustgården, s 38-39.

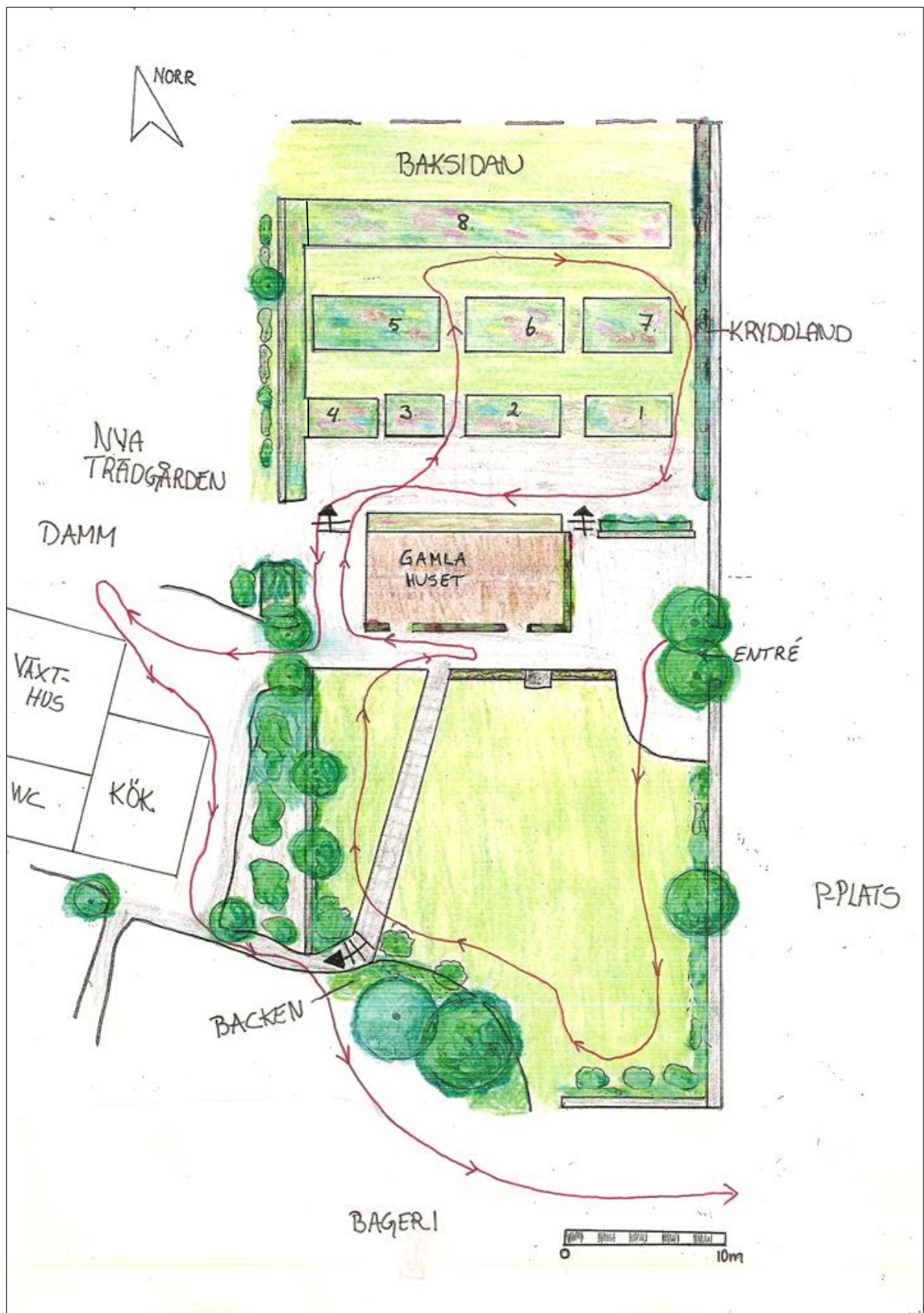
¹⁰³ *Hem i Trädgård* 1949, nr 3, s 65-66.

¹⁰⁴ Gustavsson 2000, s 12.

¹⁰⁵ Egen uppfattning efter ett flertal besök i Ulla Molins trädgård och enklare genomgång av hennes litteratur som nu finns på Höganäs bibliotek.

¹⁰⁶ Gustavsson 2001, s 12-14.

Figur 23. Illustrationsplan över den äldre delen med växtvandring, illustrerad i rött. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

Flickorna Lundgrens trädgård idag

Nulägesbeskrivning

En vandring i Flickorna Lundgrens trädgård 29 september 2010 (se figur 23):

Det är en sen och solig eftermiddag sent i september och den mest hektiska tiden har lagt sig för Flickorna Lundgren. Det är inte längre fullt med besökare som sitter i trädgården och njuter av kaffe och kakor. Istället har växterna börjat förbereda sig för hösten och vintern. Många växter bjuder fortfarande på fägring, både perenner, buskar och träd.

Figur 24. De två stora hästkastanjer är viktiga karaktärsträd. (Foto: Ann Richardsson, 2010-09-08).

Vid ingången möts besökaren av två stora hästkastanjer som planterades där på 1880-talet av Alexander Lundgren. De formar sig som en slags portal in i caféet. Här leder en gång fram till det gamla korsvirkeshuset med vasstak. Till vänster breder sen stor gräsmatta ut sig. Till stora omges den av en stenvmur. Ut mot vägen växer krikon och en stor ek. Längs med stenvmuren står en lång rad med ormbunkar.

Figur 25. Gräsmattan framför gamla huset, norrut är full av sittplatser. (Foto: Ann Richardsson, 2010-09-08).

Längre söderut växer ett buskage med olika prydnadsbuskar, som syren och doftschersmin. Därefter kommer en liten sluttning upp mot bageriet och där växer, bland annat nävor, iris, bergenia och tidlösa. Ovanför denna rabatt, som är vackrast på våren står en stor hästkastanj och en tall, som vridit sig i kamp med vinden. Här växer formklippt stephanandra samt nysrot och fotblad. Två stycken deutziabuskar står på varsin sida av en stentrappa. Därefter följer en stenvägg, som till stora delar täcks av ormbunkar. Vid stenvägen växer också krikon.

Efter en runda längs med gräsmattan och gårdsgården hamnar besökaren vid det gamla huset igen och här ligger en rabatt med låga rosa rosor, The Fairy. Till vänster täcker en klätterhortensia nedgången till källaren. Här öppnar sig också en vy över den norra delen av trädgården med pampiga perennrabatter. Längs med husväggen, på den norra sidan, växer astilbe med rosa blomställningar. Gräsmattan på baksidan av huset domineras av tre rader med perennrabatter, som i sin tur är uppdelade i flera små mindre rabatter. Den längst norrut är dock en enda 20 meter lång rabatt. Rabatterna avskiljs med gräs, där det finns det plats för trädgårdsmöbler. Mindre stengångar avskiljer några av rabatterna närmast huset.

Figur 26. Perennrabatterna på baksidan blommar långt in på hösten. (Foto: Ann Richardsson, 2010-09-01).

Även här på den norra sidan finns en stenvmur som sträcker sig ner mot hagen. Vresrosor, kaprifol, hagtorn och fläder växer utanför muren och innanför finns en mindre rabatt med pioner, digitalis, lammöra, kungsljus och en och annan ormbunke. Ner mot havet och hagen med getter och grisar växer fler vresrosor och ett staket avskärmar platsen. Det dominerande uttrycket norr om huset är utsikten ut över Skälderviken som bryts av med en och annan tall utanför trädgården samt en flaggstång med blågul vimpel.

Därefter tar stenvmuren vid igen österut och bakom den växer ett bryn med diverse buskar och träd, bland annat ett flertal tallar. Innanför stenvmuren ut mot besöksparkeringen ligger ett delvis igenväxt kryddland med rosor, ormbunkar och spansk körvel. Det kantas av en rad med lavendel.

Nu lämnar vi den gamla trädgården som besökaren upplevt sedan 1940-talet. Den andra delen av trädgården är inte lika gammal och ligger väster om det gamla huset. Entrén till den nya delen markeras av två stycken 15 år gamla hästkastanjer. Där finns ett växthus, en damm och en grönyta som anlades 1995.

Figur 27. Växthuset byggdes 1995 och då kom även dammen till. (Foto. Ann Richardsson 2010-09-29)

Till höger precis innanför stenvmuren, som är en gräns mellan den nya och gamla trädgården, växer potatisblomma, änglatrumpet och flaskborstblomma. Det är växter som tas in under vintern. Här ligger också det relativt nybyggda köket och gångstigen upp till toaletterna. Området mellan köket och stenvmuren, ut mot den stora gräsmattan domineras av diverse buskar och träd, som krikon och ett ganska litet och ungt mullbärsträd. På marken växer vintergröna och hasselört, som delvis täcker marken.

Till vänster, precis innanför hästkastanjerna står en fuchsia och en eldkrona som även de tas in under vintern. Marken täcks nästan helt av murgröna och här växer också en måbärshäck. På väggen mot köket klättrar en guldhumle.

Snutt åt höger ligger dammen. Den omgärdas av stora hortensiabuskar, en klippt spireahäck och formklippta bollar av spirea. Längre bort i gräsmattan står flera rosenbuskar som solitärer, innan hagen tar vid. I dammen växer näckrosor, svärdslilja och olika vattenväxter. Runt dammen syns också, förutom hortensiorna, ett och annat prydnadsgräs, svärdkrissla, iris och kaprifol.

Figur 28. Området kring dammen och växthuset har blivit frodigt och smälter in i miljön. (Foto: Ann Richardsson, 2010-09-29).

I växthuset växer bland annat fikon, pelargoner, bougainvillea, malva, fuchsia, vin och persika. Utanför klättrar humle på spaljéer. Följer man sedan vägen som leder förbi köket hittar man en litet gingkoträd, till höger. En grusväg leder till vänster och fram till den stora tallen och hästkastanjen. Där möts besökaren också av en betydligt stenigare trädgård med berg i dagen och stenar. Denna del besöks inte så ofta, men den är inte heller avstängd.

Ovanför den steniga delen ligger bageriet och utanför det huset växer klätterrosor, buxbomsklot, rhododendron, lagerhägg och järnek. Bland klippskrevorna växer iris, daggkåpa och brunnäva. I slänten nedanför bageriet breder en stor rabatt ut sig med lavendel och diverse olika gammaldags rosor samt daggkåpa. Nedanför den rabatten finns en gräsmatta, två stora ekar och en stenmur ut mot vägen och besöksparkeringen.

Figur 29. Till området vid bageriet är det inte många gäster som söker sig. Men här finns också många växter. (Foto: Ann Richardsson, 2010-09-29).

Växtinventeringen

Av nulägesbeskrivningen och ”vandringen” framgår det att trädgården består av olika delar, en del äldre än andra. Det finns 100-tals växter, främst perenner men även träd, buskar, rosor, klätterväxter och lök- och knölväxter.

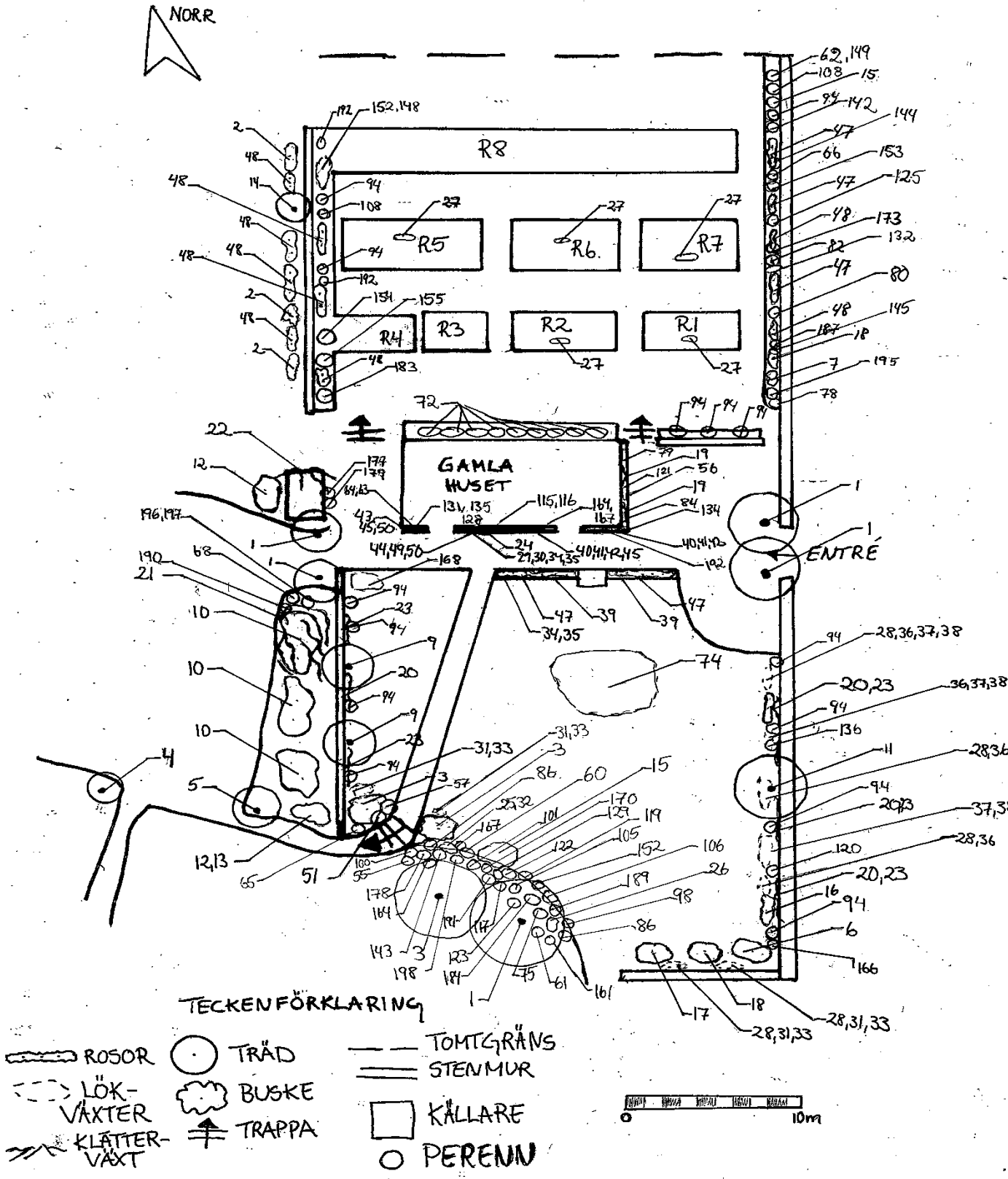
Växtinventeringen är gjord på den äldre delen av trädgården (se figur 23). Det är denna del som vuxit fram under 1930- och 1940-talet och som utgör den ursprungliga trädgården. Området kring bageriet är också från samma tid, men för att göra en avgränsning har denna del valts bort. Där fanns det tidigare bord och stolar och möjlighet för gästerna att sitta. Sedan växthuset byggdes 1995 används inte detta område i caféverksamheten. Det finns dock möjlighet för gästerna att gå omkring och titta på växtligheten där.

Inventeringen är uppdelad i olika växtkategorier, träd och buskar, kläng- och klätterväxter, lök- och knölväxter, rosor, perenner och prydnadsgräs. De redovisas var för sig, med en koncentration på perenner som växer på baksidan av det äldsta huset. Där ligger åtta stycken rabatter i olika storlekar samt ett kryddland som sträcker sig längs med gårdsgården som utgör tomtgräns, österut.

Alla växter är införda i tabeller med information om namn, aktuell växtplats samt om Ella Fejne har noterat växten i sin svarta bok. Det finns även information om det står något extra i hennes bok, som t ex ett äldre vetenskaplig namn eller skötselråd. Tabellerna innehåller dessutom information när växten för första gången kom till trädgården på 1930- och 1940-talet. Informationen grundar sig i huvudsak på uppgifter som kommit fram vid intervjuer med Ella Fejne, sommaren 2010 och vintern 2011.

Alla inventerade växter förutom perenner presenteras på en skiss över trädgården (se bilaga 28). Varje växt har ett nummer som återfinns i tabeller uppdelade i olika växtkategorier. Detta nummer är utsatt på skissen och visar var växterna finns. Eftersom denna del av trädgården, det vill säga söder om korsvirkeshuset inte varit i lika mycket fokus som perennplanteringarna på baksidan av huset är deras placering i vissa fall inte exakta. De är utsatta i det område som de hittas under inventeringen sommaren 2010.

Perennrabatterna presenteras en och en med hjälp av fotografier, planteringsplan och snitt för att visa uppbyggnad och höjdskillnader. Genomgången börjar närmast det gamla huset och längst till höger, österut ut mot vägen (se figur 28). Därefter visas varje rabatt för sig, totalt åtta stycken. Den sista, längst norrut är uppdelad i flera sektioner eftersom den är 24 meter lång.

Figur 30. Illustrationsplan med numreringar. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

Träd och buskar

De mest dominerande och rumsskapande träden i trädgården är hästkastanjerna vid entrén, de två hästkastanjerna vid ingången till den nya delen samt en hästkastanj och en tall ovanför den stora gräsmattan. Men här växer också ekar, popplar och buskar i olika storlekar och av olika åldrar. Flädern är stor som ett träd medan stephanandran formklippis i form av en stor boll. Mullbärs- och ginkgoträdet är relativt nya i trädgården, men de ger också ett extra värde till trädgården i form av lite mer ovanliga träd som bara går att odla i den södra delen av Sverige.

Figur 31. De två stora kastanjeträden vid entrén. Foto: Ann Richardsson 2010-06-08).

Tabell över träd och buskar

Nummer	Aktuellt vetenskapligt namn	Aktuellt svenskt namn	Växtplats idag	Notering i svarta boken x: ja	Information från annan källa	1930/1940-talen
1	<i>Aesculus hippocastanum</i>	hästkastanj	vid entrén och mellan nya och gamla trädgården	saknas	De vid entrén planterades på 1800-talet av Alexander Lundgren, två yngre träd av Mats Fejne 1995.	x
2	<i>Crataegus sp.</i>	hagtorn	mellan gamla och nya trädgården	saknas		
3	<i>Deutzia sp.</i>	deutzia	backen	saknas		x
4	<i>Ginkgo baluba</i>	ginkgo	ovanför nya köket	x	Planterades 1995	
5	<i>Morus nigra</i>	mullbär	mellan gamla och nya trädgården	saknas	Stod först i växthuset, men flyttades sedan ut i trädgården.	
6	<i>Philadelphus coronarius</i>	doftschersmin	gårdsgården norr om stora gräsmattan	saknas		x
7	<i>Philadelphus 'Mont Blanc'</i>	Smultron schersmin	kryddlandet	saknas		
8	<i>Pinus sylvestris</i>	tall	backen	saknas		x
9	<i>Populus balsamifera</i>	balsampoppel	mellan gamla och nya trädgården	saknas	Mats Fejne kallar den citronpoppel, satte två skott 1980.	
10	<i>Prunus ssp insititia</i>	krikon	mellan gamla och nya trädgården	saknas		x
11	<i>Quercus robur</i>	ek	vid tomtgräns mot parkering	saknas		x
12	<i>Ribes alpinum</i>	måbär	källaren	x		
13	<i>Ribes sanguineum</i>	rosenrisp	backen, trappan	x		
14	<i>Sambucus nigra</i>	fläder	vid gårdsgård mellan gamla och nya trädgården	x	Vildväxande på Skäret	x
15	<i>Stephanandra incisa</i>	stephanandra	backen	saknas	Danska gäster kallar denna "tidig sommer".	
16	<i>Symphoricarpos albus</i>	snöbär	kanten, gårdsgården	x		x
17	<i>Syringa vulgaris</i>	syren	backen, gårdsgården	x		x
18	<i>Weigela sp.</i>	praktry	kryddlandet, norr om stora gräsmattan	saknas		x

Kläng- och klätterväxter

Den mest iögonfallande klätterväxten är klätterhortensian, som täcker källarnedgången nästan helt och hållet under sommaren. Vinstocken, vid köksingången till det gamla huset, är den äldsta klätterväxten som planterats av Marta Fänge. Andra klätterväxter växer vilt på platsen, t ex.humle och kaprifol. De har fått växa kvar och även sprida sig längs med gårdsgårdarna.

Figur 32. Klätterhortensian breder ut sig vid källaren.(Foto: Ann Richardsson 2010-06-23).

Tabell över kläng- och klätterväxter

Nummer	Aktuellt vetenskapligt namn	Aktuellt svenskt namn	Växtplats idag	Notering i svarta boken x: ja	Information från annan källa	1930/1940-talen
19	<i>Clematis sp.</i>	klematis	gaveln gamla huset	saknas	Två sorter, troligen 'George' och 'Jackmanii'.	
20	<i>Humulus lupulus</i>	humle	gårdsgårdarna	x		x
21	<i>Hedera helix</i>	murgröna	vid köket	x		
22	<i>Hydrangea anomala ssp.petiolaris</i>	klätterhortensia	källaren	x	Marta Fänge planterade denna på 1950-talet.	
23	<i>Lonicera caprifolium</i>	kaprifol	gårdsgårdarna	x		x
24	<i>Vitis vinifera</i>	vin	väggen,gamla huset	x	okänd sort	x

Lök och knölväxter

Många av lökväxterna är från 1930/1940-talen och flera av dem har tagits från familjens hem i Döshult. Flera har spridit sig och finns nu överallt i trädgården, till exempel vintergäck och rysk blåstjärna. Däremot finns det inte längre kvar några knölar av begonior kvar från den tiden då de tog upp dem varje år.

Montbretiaknölarna har också dött under åren, men de är nu ersatta av en ny sort 'Georg Davidsson'. Tulpanerna i olika färger som växer i rabatten med Fairyrosor är troligen inte de ursprungliga. Enligt Ella Fejne har det med tiden planterats nya lökar när de gamla försvunnit. Det finns inte heller några uppgifter kring vilka sorters tulpaner de är¹⁰⁷.

Figur 33. Tulpaner i olika färger dyker upp på våren. (Foto: Ann Richardsson 2010-05-28).

Tabell över lök och knölväxter

Nummer	Aktuellt vetenskapligt namn	Aktuellt svenskt namn	Växtplats idag	Notering i svarta boken x: ja	Information från annan källa	1930/1940-talen
25	<i>Anemone blanda</i>	balkansippa	backen	x		
	<i>Begonia x tuberhybrida</i>	knölbegonia	ej kvar	x	Kom hemifrån Döshult, under åren har knölarna försvunnit.	x
26	<i>Colchicum autumnale</i>	tidlösa	backen	x		x
27	<i>Crococsmia x crocosmiflora</i>	montbretia	perennrabatt norr om g. huset	x	Togs upp varje höst, nu nya sorter som är kvar året runt	
28	<i>Eranthis hyemalis</i>	vintergäck	överallt	x		x
29	<i>Fritillaria imperialis</i>	kejsarkrona	gamla huset	x		x
30	<i>Fritillaria meleagris</i>	kungsängslilja	gamla huset	x	Marta Fänge planterade på 50-talet, få kvar.	
31	<i>Galanthus nivalis</i>	snödroppe	överallt	x		x
32	<i>Hyacinthoides hispanica</i>	spansk klockhyacint	backen	Scilla campanulata		x
	<i>Hyacinthus orientalis</i>	hyacint	ej kvar	x		
33	<i>Muscari botryoides</i>	pärlhyacint	backen	x		x
34	<i>Narcissus poeticus</i>	pingstlilja	gamla huset	saknas		x
35	<i>Narcissus pseudonarcissus</i>	påsklilja	gamla huset	saknas		x
36	<i>Ornithogalum umbellatum</i>	morgonstjärna	gårdsgården	Bethlehems stjärna		x
37	<i>Scilla siberica</i>	rysk blåstjärna	överallt	x		x
38	<i>Scilla luciliae</i>	stor vårstjärna	överallt	Chionodoxa luciliae	Förekommer med namnet Chionodoxa luciliae även idag.	x
39	<i>Tulipa</i> , okända arter/sorter	tulpan	rosrabatt framför gamla huset	saknas	Tillkom på 60-talet, troligen nya lökar efterhand.	

¹⁰⁷ Fejne, muntligen 2010-04-08.

Rosor

Framför det gamla huset i den äldre delen av trädgården är koncentrationen av rosor som högst. Här planterades många rosor i slutet av 1940-talet och på 1950-talet eftersom rosor då var moderna.¹⁰⁸ Flera av klätterrosorna lever kvar, men någon har fått bytas ut med tiden och i flera fall då med samma sort, t ex 'Heidelberg'. Däremot har det tillkommit flera nya rosor som marknadsförs under namnet 'Easy Elegance'. En lång rad med Fairy-rosor växer i en rabatt längs med den stora gången som leder in i trädgården och de planterades på 1960-talet.¹⁰⁹

Figur 34. Heidelberg är en av rosorna som växer vid gamla huset (Foto: Ann Richardsson 2010-07-07).

Tabell över rosor

Nummer	Aktuellt vetenskapligt namn	Aktuellt svenskt namn	Växtplats idag	Notering i svarta boken x= ja	Information från annan källa	1930/1940-talen
40	<i>Rosa Easy Elegance</i> 'Daydream'	Daydream	gamla huset	saknas	amerikansk ros som Splendor saluför	
41	<i>Rosa Easy Elegance</i> 'Kiss me'	Kiss me	gamla huset	saknas	amerikansk ros som Splendor saluför	
42	<i>Rosa Easy Elegance</i> 'Macy's Pride'	Macy's Pride	gamla huset	saknas	amerikansk ros som Splendor saluför	
43	<i>Rosa Floribunda-Gruppen</i> 'Schneewittchen'	floribundaros 'Schneewittchen'	gamla huset	saknas		x
44	<i>Rosa Grandiflora-Gruppen</i> 'Queen Elisabeth'	grandifloraros 'Queen Elisabeth'	gamla huset	saknas		
45	<i>Rosa Kordesii-Gruppen</i> 'Heidelberg'	Kordesii-ros 'Heidelberg'	gamla huset	saknas		x
46	<i>Rosa Polyantha-Gruppen</i> 'The Fairy'	polyantaros 'The Fairy'	rabatt i stora gräsmattan	saknas	Här växte sommarblommor i många år, men på 1960-talet planterades rosor.	
47	<i>Rosa sp.</i>	ros, okänd sort	gårdsgården	saknas	Kallad gammaldagsrosen, vanlig i kullabygden.	x
48	<i>Rosa rugosa-gruppen</i>	vresros	gårdsgården	x	hämtade från stranden i Arild	x
49	<i>Rosa Tehybrid-Gruppen</i> 'Aloha'	tehybridros 'Aloha'	gamla huset	saknas		x
50	<i>Rosa Tehybrid-Gruppen</i> 'Peace'	tehybridros 'Peace'	gamla huset	saknas		x
	<i>Rosa Wichurana-Gruppen</i> 'Chaplins pink'	wichuranaros 'Chaplin pink'	ej kvar	saknas	En av de första rosorna som planterades vid gamla huset.	x

¹⁰⁸ Fejne muntligen 2010-06-08.

¹⁰⁹ Fejne muntligen 2010-08-04.

Perenner

Inventeringen visar att det finns 148 perenner av olika sorter i Flickorna Lundgrens trädgård. Majoriteten av dem finns på baksidan av det gamla huset. Det är hit besökarna söker sig eftersom solen dröjer sig kvar längst här på eftermiddagarna. De tre raderna med perennrabatter har funnits här sedan 1940-talet och många av perennerna har vuxit på samma plats i många år. Andra har tillkommit under senare tid. De flesta av dem har sin blomningstid under senare delen av sommaren, det vill säga från juli till slutet av augusti.

Figur 35. (foto: Ann Richardsson 2010-06-08).

Figur 36. (foto: Ann Richardsson 2010-07-07).

juni

juli, samma vinkel

I början av juni är det inte många perenner som blommar, vårkrage, fänrikshjärta och bergsklint är några av dem. I juli blommar riddarsporrar, nävor och praktbetonika vilket ger rabatterna en blålila prägel.

I augusti börjar de gula och höga perennerna att ta över. Då är det dagöga, höstrudbeckia och prinssolros som lyser upp rabatterna. Nu är denna del av trädgården som mest prunkande och ända in i september är den gula blomningen kraftfull.

Figur 37. (foto: Ann Richardsson 2010-08-23).

Figur 38. (foto: Ann Richardsson 2010-09-01).

augusti, samma vinkel

september, samma vinkel

De perenner som växer på andra platser i trädgården finns främst i backen under den stora tallen. Där växer det perenner som främst blommar på våren, t.ex.

brunnäva, våradonis, smörboll och fotblad. En annan viktig växtplats för perenner i trädgården är runt det gamla huset. Där står en hel del liljor, aklejoj, stockrosor och under vårvintern även julrosor. En rabatt längs med hela baksidan av huset är full av rosa astilbe.

Perennrabatterna på baksidan består av åtta stycken rabatter i varierande storlek. Den största, 24 x 3 meter ligger längst norrut på tomten och där står de högsta växterna, som ålandsrot, vippvallmo, rosenflockel och prinssolros. Men där växer även andra perenner som återfinns i de övriga rabatterna, Övriga rabatter är mellan 3,55 x 2,69 meter och 8,30 x 2,60 meter och innehåller från cirka 20 till 30 perenner.

Vissa perenner är vanligt förekommande och finns i nästan varje rabatt, medan andra bara dyker upp här och där. Inventeringen visar att de vanligaste perennerna, dvs. de som förekommer i nästan alla rabatter är bland annat tremastarblomma, höstanemon, nävor av olika slag, daggekåpa, praktbetonika, höstflox och höstrudbeckia. De har odlats här sedan 1930/1940-talen, enligt Ella Fejne.

Överhuvudtaget är många av perennerna sådana som odlats i svenska trädgårdar före 1940.¹¹⁰ Flera av arterna finns med boken *Att inventera perenner, en handledning* som handlar om perenner i äldre trädgårdar.¹¹¹

En av dem är höstflox, i de olika rabatterna finns rosa, vita och röda sorter. Det finns inga anteckningar om sorter i anteckningsboken, men under början av 1900-talet förädlades det fram höstflox i svenska plantskolor med namn som 'Anna-Lisa', 'Bertil' och 'Västkusten'.¹¹²

En annan perenn som ofta odlats i svenska trädgårdar före 1940 är höstrudbeckia, eller gullboll, som finns på flera platser i rabatterna och av Ella Fejne kallas den "dassablomma" vilket också är ett vanligt äldre namn på denna växt.¹¹³ Det fanns många sorter att köpa i Sverige före 1940 och ofta var det inte den rena arten utan gullboll med fyllda blommor.¹¹⁴ Även denna rudbeckia finns hos Flickorna Lundgren.

Andra perenner med ursprung från den svenska villaträdgården under 1930/1940-talen förekommer i några av rabatterna, t.ex. stormhatt, riddarsporre, studentnejlika och löjtnantshjärta. En del av dessa växter återfinns i växtpresentationer av prydnadsväxter i litteratur från denna tid. I Gunnar Berges *Hemträdgården* nämns ett par av dem.¹¹⁵ Flickorna Lundgrens växter är betydligt mer representerade i den lista över allmogeträdgårdens växter som M. Hansson sammanställt i *De skånska trädgårdarna och deras historia*.¹¹⁶ Det är kanske inte

---

¹¹⁰ Oskarsson 2008, s 7.

¹¹¹ Ibid.

¹¹² Oskarsson 2008, s 115.

¹¹³ Oskarsson föreläsning 2011-02-09.

¹¹⁴ Oskarsson 2008, s 132.

¹¹⁵ Berge 1947 s, 254-261.

¹¹⁶ Hansson 1997, s 135,136.

förvånande eftersom många växter kom från gården i Döshult, där trädgården skapats i början på 1900-talet med typiska drag av allmogeträdgården i tysk stil med en central gräsmatta, slingrande gångar i grus och speciell plats att dricka kaffe, en så kallad kaffegrotta.¹¹⁷ I Döshult fanns varken berså eller kaffegrotta men däremot soffa av gräs.¹¹⁸ I systrarna Lundgrens barndomsträdgård fanns så småningom också ett stenparti och trädgårdspynt av olika slag samt växter av det lite ömtåligare slaget, som Agave.¹¹⁹

Tabell över perenner

Nummer	Aktuellt vetenskaplig namn	Aktuellt svenskt namn	Växtplats idag	Notering i svarta boken x= jag	Övrig information*	1930/1940-talen
51	<i>Acanthus mollis</i>	mjukakantus	backen	x	gåva från dansk kvinna 1947	
52	<i>Achillea filependulina</i>	renfana	baksidan	x		x
53	<i>Achillea millefolium</i>	rölleka	baksidan	x		
54	<i>Aconitum carmichaelii</i>	munkhatt/oktoberst ormhatt	baksidan	Aconitum x arendsii		x
	<i>Actea cordifolia</i>	spjutsilverax	ej hittad	Cimicifuga cordifolia	vuxit på baksidan	
	<i>Actaea simplex</i>	höstsilverax	ej hittad	x	vuxit på baksidan	
55	<i>Adonis vernalis</i>	våradonis	backen	x	gåva från kaffegäst från Öland	
	<i>Agapanthus praecox</i>	agapanthus	har funnits i kruka	x	har även haft friväxande, från Landsbergs perenner	x
	<i>Ajuga reptans</i>	revsuga	ej hittad	x	vuxit på baksidan	
56	<i>Alcea rosea</i>	stockros	gamla huset	x		
57	<i>Alchemilla alpina</i>	fjällkåpa	baksidan, backen	x		
58	<i>Alchemilla mollis</i>	daggkåpa	baksidan	x		x
59	<i>Anaphalis margaritacea</i>	pärltaternell	baksidan	x		x
60	<i>Anemone hybrida</i>	höstanemon	backen, baksidan	x		x
61	<i>Anemone nemorosa</i>	vitsippa	backen	x	en dubbel sort finns	
62	<i>Anthriscus cerefolium</i>	dansk körvel	kryddland	x		
63	<i>Aquilegia cultorum</i>	pastellakleja	gamla huset	Aquilegia coerulea	Många olika färger	
64	<i>Aquilegia vulgaris</i>	akleja	gamla huset	x	Många olika färger, såddes i Döshult	x
65	<i>Arabis caucasica</i>	trav	backen	Arabis albida, (vit tidig vår)		
	<i>Arum italicum</i>	italiensk munkhatta	ej hittad	dansk ingefära	gåva från dansk gäst, vuxit i backen	
	<i>Aruncus aethusifolius</i>	koreansk plymspirea	ej hittad	saknas	vuxit på baksidan	
	<i>Aruncus dioicus</i>	plymspirea	ej hittad	Aruncus sylvestris (hög)	vuxit på baksidan	x
66	<i>Artemisia abronatum</i>	åbrodd	kryddland	x		x
67	<i>Artemisia absinthium</i>	malört	baksidan	x		x
68	<i>Asarum europaeum</i>	hasselört	vid köket	x		
	<i>Aster alpinus</i>	alpaster	ej hittad	x	vuxit på baksidan	
69	<i>Aster amellus</i>	brittsommaraster	baksidan	saknas	funnen vid inventering 2010	
70	<i>Aster eriocoides</i>	ljungaster	baksidan	saknas	funnen vid inventering 2010	
71	<i>Aster novi-belgii</i>	höstaster	baksidan	Erigeron disgut	Kan vara ljungastern	x
72	<i>Astilbe arendsii-gruppen</i>	astilbe	baksidan, gamla huset	spirea		x
73	<i>Astrantia major</i>	stjärnflocka	baksidan	'Ruby Cloud', röd	finns flera i olika färger	x

¹¹⁷ Hansson 1997, s 112-113, 117.

¹¹⁸ Fejne muntligen 2011-01-31.

¹¹⁹ Fejne muntligen 2011-01-31.

74	<i>Bellis perennis</i>	tusensköna	i gräsmattan	x		x
75	<i>Bergenia cordifolia</i>	hjärtbergenia	backen	x		x
76	<i>Bistorta officinalis</i>	stor ormrot	baksidan	x		
77	<i>Bistorta affinis</i>	bergormrot	ej hittad	Persicaria affinis	vuxit på baksidan	
78	<i>Bistorta amplexicaulis</i>	blodormrot	kryddland	Persicaria amplexicaulis		
	<i>Borago officinalis</i>	gurkört	överallt i trädgården, ej hittad 2010	x	kommer oregelbundet från år till år, odlas som annuell	x
	<i>Brachyscome multifida</i>	blåkrage	ej hittad	x	vuxit på baksidan	
79	<i>Brunnera macrophylla</i>	kaukasisk förgätmigej	gamla huset/baksidan	x		
	<i>Buphtalmum salicifolium</i>	ljusöga	ej hittad	x	vuxit på baksidan	
80	<i>Calamintha nepeta</i>	stenkyndel	kryddland	x		
	<i>Campanula glomerata</i>	toppklocka	ej hittad	x	vuxit på baksidan	x
	<i>Campanula lactiflora</i>	mjölklocka	ej hittad	x	vuxit på baksidan	x
81	<i>Campanula persicifolia</i>	storklocka	baksidan	x		
	<i>Campanula portenschlagiana</i>	murklocka	ej hittad	x	finns till och från vid trappor, husgrunden.	
82	<i>Campanula rotundifolia</i>	liten blåklocka	lite överallt i trädgården	Campanula carpatica (vår)	Det rör sig troligen om den vilda blåklockan	
	<i>Centaurea dealbata</i>	strävklint	ej hittad		vuxit på baksidan	
83	<i>Centaurea montana</i>	bergsklint	baksidan	klint, vår tidig blå		
84	<i>Centranthus ruber</i>	pipört	gamla huset	flerårig pipört		
85	<i>Chelone obliqua</i>	lila sköldpaddsort	baksidan	x		
86	<i>Convallaria majalis</i>	liljekonvalj	backen	x		
87	<i>Coreopsis grandiflora</i>	flicköga	ej hittad	gul	flerårig ört, ofta odlad som ett-årig	x
88	<i>Coreopsis verticillata</i>	höstöga	baksidan	x	ny planta sommaren 2010	x
	<i>Coriandrum sativum</i>	koriander	ej hittad	x	vuxit i kryddland	
89	<i>Crambe cordifolia</i>	stäppkål	baksidan	x	Har funnits länge, ny planta sommaren 2010	
90	<i>Delphinium Elatum-gruppen</i>	trädgårdsriddarsporre	baksidan	Delphinium cultorum	finns i olika blå färger	x
91	<i>Dianthus barbatus</i>	borstnejlika	baksidan	x	såddes hemma i Döshult	x
92	<i>Dicentra formosa</i>	fänrikshjärta	baksidan	x		
	<i>Dictamnus albus</i>	Mose brinnande busk	ej hittad	x	vuxit på baksidan	
93	<i>Digitalis purpurea</i>	fingerborgsblomma	överallt i trädgården, bla baksidan	x		x
94	<i>Doronicum orientale</i>	gemsrot	baksidan	Doronicum caucasicum/vårkrage		x
	<i>Dodecatheon meadia</i>	tolvgudablomma	ej hittad	x	vuxit på baksidan, planterad av Landsbergs perenner.	
94	<i>Dryopteris filix-mas</i>	träjon	gårdsgårdarna	saknas	Upptäckt vid inventering 2010	x

96	<i>Echinacea purpurea</i> 'Magnus'	röd rudbeckia	baksida	x		
97	<i>Echinops bannaticus</i>	blå bolltistel	baksida	Echinops ritro	Echinops ritro är en synonym	x
	<i>Echeveria derenbergii</i>	kalkecheveria	ej hittad	suckulent?	vuxit på baksidan, planterad av Landsbergs perenner.	
	<i>Epimedium versicolor</i>	blekgul sockblomma	ej hittad		vuxit på baksidan	
	<i>Erigeron 'Charity'</i>	Inget svenskt namn	ej hittad		vuxit på baksidan	
	<i>Eryngium alpinum</i>	alpmartorn	ej hittad		vuxit på baksidan	x
98	<i>Erysimum cheiri</i>	gyllenlack	backen	Cheiranthus cheiri,		x
99	<i>Eucalyptus</i> sp.	eucalyptus	baksidan	saknas	funnen vid inventering 2010	
100	<i>Eupatorium purpureum</i>	rosenflockel	baksida	x		
101	<i>Euphorbia polychroma</i>	gulltörell	backen	x		
102	<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd	baksidan	x		
	<i>Galega Hartlandii</i> -gruppen	trädgårdsgetruta	ej hittad	getruta	vuxit på baksidan	
	<i>Galium odoratum</i>	myskmadra	ej hittad	Asperula odorata	troligen vid bageriet	x
	<i>Gentiana acaulis</i>	alpgentiana	ej hittad	x	vuxit i backen	
103	<i>Geranium 'Brookside'</i>	trädgårdsnäva	baksida	x		x
104	<i>Geranium himalayense</i>	praktnäva	baksida	x		
105	<i>Geranium phaeum</i> 'Alba'	vitblommig brunnäva	backen	x		
106	<i>Geranium phaeum</i>	brunnäva	backen	saknas		
107	<i>Geranium sanguineum</i>	blodnäva	baksida	x		
108	<i>Geum rivale</i>	humleblomster	kantrabatt, kryddland	x		
109	<i>Geum coccineum</i> 'Borisii'	röd nejlikrot	baksida	x		
	<i>Gillenia trifoliata</i>	gillenia	baksida	x	fått från kung Gustav Adolf, flera av plantorna är nya.	
	<i>Gypsophila paniculata</i>	brudslöja	ej hittad	Rosenschleier'	vuxit på baksidan	x
111	<i>Helenium Automnale</i> -gruppen	trädgårdssolbrud	baksidan	orange	ny planta 2010, 'Moerheim Beauty'	x
	<i>Helenium Automnale</i> -gruppen	trädgårdssolbrud	ej hittad	gul	vuxit på baksidan	x
	<i>Helianthemum</i> 'Fire Dragon'	solvända	ej hittad	x	vuxit på baksidan	x
112	<i>Helianthus maximilianii</i>	prinssolros	baksidan	"Mors hemifrån"		x
113	<i>Helianthus pauciflorus</i>	höstsolros	baksidan	Helianthus annuus		
	<i>Helichrysum italicum</i>	curryeternell	ej hittad		vuxit i kryddland	
114	<i>Heliopsis helianthoides</i>	dagöga	baksidan	Heliopsis scabra		x
	<i>Helleborus foetidus</i>	klockjulros	ej hittad	grenig julros	vuxit vid gamla huset	
115	<i>Helleborus niger</i>	julros	gamla huset	vit		
116	<i>Helleborus orientalis</i>	julros	gamla huset	vitaktig		
117	<i>Hemerocallis fulva</i>	brunröd daglilja	backen	daglilja		x
118	<i>Hemerocallis lilioasphodelus</i>	gul daglilja	baksidan	saknas		x
119	<i>Hepatica nobilis</i>	blåsippa	backen	x		
120	<i>Hesperis matronalis</i>	trädgårdsnattviol	baksidan, gårdsgården	x		
121	<i>Heucera sanguinea</i>	alunrot	baksidan, gamla huset	x		
	<i>Heucarella tiarelloides</i> 'Alabama', 'Sunrise'	skär klockvippa	ej hittad	x	vuxit på baksidan	
122	<i>Hosta sieboldiana</i>	daggfunkia	backen	x		
123	<i>Hosta undulata</i>	brokfunkia	backen	x		
124	<i>Hylotelephium telephium</i>	kärleksört	baksidan	Sedum telephium	Sedum t. vanligt namn även idag	
125	<i>Hypericum perforatum</i>	prakthypericum /johannesört	kryddland	prakthypericum		
126	<i>Inula helenium</i>	ålandsrot	baksidan			x
127	<i>Iris Germanica</i> -gruppen	trädgårdsiris	baksidan	Iris barbata/Mariablomma		

128	<i>Knautia macedonia</i>	grekisk vädd	gamla huset	saknas	funnen vid inventering 2010	
129	<i>Kniphofia uvaria</i>	fackellilja	backen	x		
	<i>Kirengeshoma palmata</i>	vaxklocka	ej hittad	x	Fick denna av Magnus B. Nilsson, när den var ny och den väckte stor uppmärksamhet. Vuxit på baksidan	
130	<i>Lamprocapnus spectabilis</i>	löjtnantshjärta	baksidan	Dicentra spectabilis		x
131	<i>Lathyrus latifolius</i>	rosenvial	brukar växa vid gamla huset	x	Finns i plantlådan, nya växter placeras där innan de sätts ut i rabatten.	
132	<i>Lavandula angustifolia</i>	Lavendel	kryddland			
	<i>Leontopodium alpinum</i>	edelweiss	ej hittad	x	vuxit i backen	
	<i>Leucanthemum x superbum</i>	jätteprästkra	ej hittad	Chrysanthemum maximum	vuxit på baksidan	x
	<i>Leucanthemella serotina</i>	oktoberkra	ej hittad	Chrysanthemum serotinum	vuxit på baksidan	
133	<i>Levisticum officinale</i>	libbsticka	kryddland	x		x
	<i>Ligularia dentata</i>	klippstånds	ej hittad	x	vuxit på baksidan	
	<i>Ligularia stenophala</i>	mörk gullstav	ej hittad	x	vuxit på baksidan	
134	<i>Lilium martagon</i>	krollilja	gamla huset	x		
135	<i>Lilium sp</i>	okänd sort	gamla huset	saknas	funnen vid inventering 2010, vit med vinröda streck.	
	<i>Linaria vulgaris</i>	gulsporre	ej hittad	hög	vuxit på baksidan	
	<i>Lunaria annua</i>	judaspenningar	ej hittad	Judas silverpeng	brukade fröså sig	x
136	<i>Lupinus x regalis</i>	regnbågslupin	gårdsgården	Rusel hybrida', lupin		x
137	<i>Lychnis chalcidonica</i>	studentnejlika	baksidan	brinnande kärlek		x
	<i>Lychnis coronaria</i>	purpurklätt	ej hittad	självår	Den är borta vissa år för att återkomma nästa.	
	<i>Lysimachia ciliata</i>	guldlising	ej hittad	x	vuxit på baksidan	x
	<i>Lysimachia nummularia</i>	penningblad	ej hittad	marktäckare	vuxit i backen	
138	<i>Lysimachia punctata</i>	praktlising	baksidan	x		x
139	<i>Lythrum salicaria</i>	fackelblomster	baksidan	x		
140	<i>Macleaya cordata</i>	vippvallmo	baksidan	x	gåva från Landsbergs perenner	
141	<i>Malva alcea</i>	rosenmalva	baksidan	saknas	Upptäckt vid inventering 2010	
142	<i>Malva moschata</i>	myskmalva	kryddland	x		
	<i>Meconopsis betonicifolia</i>	blå bergsvallmo	ej hittad	x	Marta Fänges älsklingsblomma, vårdade den ömt, har vuxit på baksidan.	
143	<i>Meconopsis cambrica</i>	engelsk vallmo	backen	gul		
144	<i>Melissa officinalis</i>	citronmeliss	kryddland	x		x
145	<i>Mentha arvensis</i>	åkermynta	kryddland	x		
146	<i>Meum athamanticum</i>	björnrot	baksidan	x		
147	<i>Monarda sp</i>	temynta	baksidan	Monarda x hybrida	ny planta 2010, 'Elsie's lavendel'	
148	<i>Myosotis scorpioides</i>	förgätmigej	överallt	Myosotis palustris		x
149	<i>Myrrhis odorata</i>	spansk körvel	kryddland	x		
150	<i>Nepeta x faassenii</i>	kantnepeta	baksidan	februari eller tidig mars, nedskäres	Beskrivs som kattmynta, men är troligen kantnepeta	
151	<i>Oenothera macrocarpa</i>	storblossigt nattljus	baksidan	Oenothera missouriensis		x
152	<i>Omphalodes verna</i>	ormöga	överallt, baksida, backen	blå, maj		x
153	<i>Origanum vulgare</i>	kungsmynta	kryddland	x		x

154	<i>Paeonia lactiflora</i>	luktpion	kantrabatt	x	Inget sortnamn	x
155	<i>Paeonia x festiva</i>	bondpion	kantrabatt	x	Inget sortnamn	x
156	<i>Papaver croceum</i>	sibirisk vallmo	kommer och går	x		
157	<i>Papaver Orientale-gruppen</i>	jättevallmo	baksidan	x		x
158	<i>Perovskia atriplicifolia</i>	trädgårdspervskia	baksidan	beskärs kraftigt tidig vår	Troligen ny planta, Perovskia 'Blue Spire'	
159	<i>Phlox paniculata</i>	höstflox	baksidan	vit	Det finns flera färger, inga sortnamn.	x
	<i>Physalis alkegengi</i>	judeskörs	ej hittad	x	brukade fröså sig	x
160	<i>Physostegia virginiana</i>	drakmynta	baksidan	x		
161	<i>Podophyllum hexandrum</i>	fotblad	baksidan, backen	x	A.Lundgren planterade den, mycket ovanlig slutet 1940-tal.	
	<i>Polemonium caeruleum</i>	blågull	ej hittad	x	vuxit på baksidan	
162	<i>Polygonatum odoratum</i>	getrams	backen	x		
	<i>Potentilla aurea</i>	gullfingerört	kommer och går, ej hittad 2010	x		
163	<i>Potentilla atrosanguinea</i>	blodfingerört	baksidan	saknas	funnen vid inventering 2010	
164	<i>Primula polyantha</i>	trädgårdsviva	backen, huset	x		x
165	<i>Primula pubescens</i>	trädgårdssaurikel	baksidan	x		x
166	<i>Primula veris</i>	gullviva	gårdsgården	x		
167	<i>Primula vulgaris</i>	jordviva	backen, huset	x		
168	<i>Pseudofumaria lutea</i>	gul nunneört	överallt i trädgården	Corydalis lutea, nunneört	växte vilt vid gamla stugan	x
169	<i>Pulmonaria officinalis</i>	lungört	baksidan	x		x
170	<i>Pulsatilla vulgaris</i>	backsippa	backen	x	växer vilt vid Skäret	
	<i>Rheum rhaponticum</i>	munkrabarber	ej hittad	rabarber	vuxit i backen	
	<i>Rodgersia podophylla</i>	bronsrodgersia	ej hittad	x	vuxit på baksidan	
	<i>Rosmarinus officinalis</i>	rosmarin	ej hittad	x	vuxit i kryddland	
171	<i>Rudbeckia laciniata</i>	höstrudbeckia	baksidan	x	Ella Fejne kallar den 'dassablomma' för den växte förr ofta utan för utedassen.	x
172	<i>Rudbeckia var. Sullivantii</i> 'Goldsturm'	strålrudbeckia	baksidan	x		x
173	<i>Ruta graveolens</i>	vinruta	kryddland	x		
174	<i>Salvia nemorosa</i>	stäppsalia	baksidan	x		x
	<i>Salvia officinalis</i>	kryddsalvia	ej hittad	x	vuxit i kryddland	
	<i>Salvia sylvestris</i>	skogssalvia	ej hittad	x	vuxit i kryddland	
175	<i>Sanguisorba obtusa</i>	rosenpimpinell	baksidan	saknas	funnen vid inventering 2010	

176	<i>Sanguisorba officinalis</i>	blodtopp	baksidan	saknas	funnen vid inventering 2010	
	<i>Santolina chamaecyparissus</i>	grå helgonört	ej hittad	x	vuxit i kryddland	
	<i>Saponaria ocymoides</i>	liten såpnejlika	ej hittad	x	vuxit i backen	x
177	<i>Saxifraga Arendsii-gruppen</i>	rosenbräcka	källaren	x		
178	<i>Saxifraga cotyledon</i>	fjällbrud	backen	x		x
179	<i>Saxifraga umbrosa</i>	skuggbräcka	källaren	x		x
	<i>Scabiosa caucasica</i>	höstvädd	ej hittad	x	vuxit på baksidan	
	<i>Sidalcea x cultorum</i>	axmalva	ej hittad	trädgårdsmalva	Ny planta finns i plantlådan	
180	<i>Solidago virgaurea</i>	gullris	baksidan	Solidago hybrida		x
181	<i>Stachys byzantina</i>	lammöron	baksidan	Stachys lanata		x
182	<i>Stachys macrantha</i>	praktbetonika	baksidan	blå vår		x
183	<i>Symphytum officinale</i>	vallört	rabatt vid kanten	x		x
				Chrystanthemum vulgare, krusbladig renfana, gubbaskägg		
184	<i>Tanacetum vulgare 'Crispum'</i>	munkrenfana	backen			x
	<i>Tanacetum balsamita</i>	balsamblad	ej hittad	svensk salvia	vuxit i kryddland	x
185	<i>Thalictrum aquilegifolium</i>	aklejruta	baksidan	x		x
	<i>Thymus citriodorus</i>	citrontimjan	ej hittad	x	vuxit i kryddland	x
186	<i>Thalictrum delavayi</i>	violruta	baksidan	x		x
187	<i>Thymus serpyllum</i>	backtimjan	kryddland	x		x
	<i>Thymus vulgaris</i>	timjan	ej hittad	x	vuxit i kryddland	x
	<i>Tiarella cordifolia</i>	spetsmossa	ej hittad	x	vuxit på baksidan	
	<i>Tradescantia Andersoniana-gruppen</i>	tremastarblomma	baksidan	Jobs tårar		x
	<i>Trillium grandiflorum</i>	stort treblad	ej hittad	x	vuxit i backen	
189	<i>Trollius chinensis</i>	smörboll	backen	x		x
					nyplanterad under krikonträden	
190	<i>Waldsteinia ternata</i>	waldsternia	vid köket	x		
	<i>Valeriana officinalis</i>	läkevänderot	ej hittad	x	vuxit i kryddland	x
					En av växterna som fadern planterade tidigt	
191	<i>Veratrum nigrum</i>	svart nysrot	backen	x		x
192	<i>Verbascum olympicum</i>	jättekungsljus	baksidan, kantrabatt	x		x
193	<i>Veronica longifolia</i>	strandveronika	baksidan	saknas	funnen vid inventering 2010	
194	<i>Veronicas spicata</i>	axveronika	baksidan	saknas	funnen vid inventering 2010	
195	<i>Veronicastrum virginicum</i>	kransveronika	kryddland	saknas	funnen vid inventering 2010	
196	<i>Vinca major</i>	vintergröna	vid köket	saknas	funnen vid inventering 2010	
197	<i>Vinca minor</i>	stor vintergröna	vid köket	s	funnen vid inventering 2010	
198	<i>Viscaria vulgaris</i>	tjärblomster	backen	Lychnis viscaria		x

Prydnadsgräs

Prydnadsgräs är något ganska nytt i Flickorna Lundgrens trädgård. Det har planterats i ett par av rabatterna, men det finns inga uppgifter om vilken sort det rör sig om. Fotografi tillsammans med uppgifter från plantskolan Splendor Plants katalog för 2010 visar att det kan röra sig om nedanstående:

	<i>Prydnadsgräs, troligen japanskt</i>			
199 <i>Imperata cylindrica</i> 'Rubra'	<i>blodgräs</i>	baksidan	saknas	nyplanterad under 2010

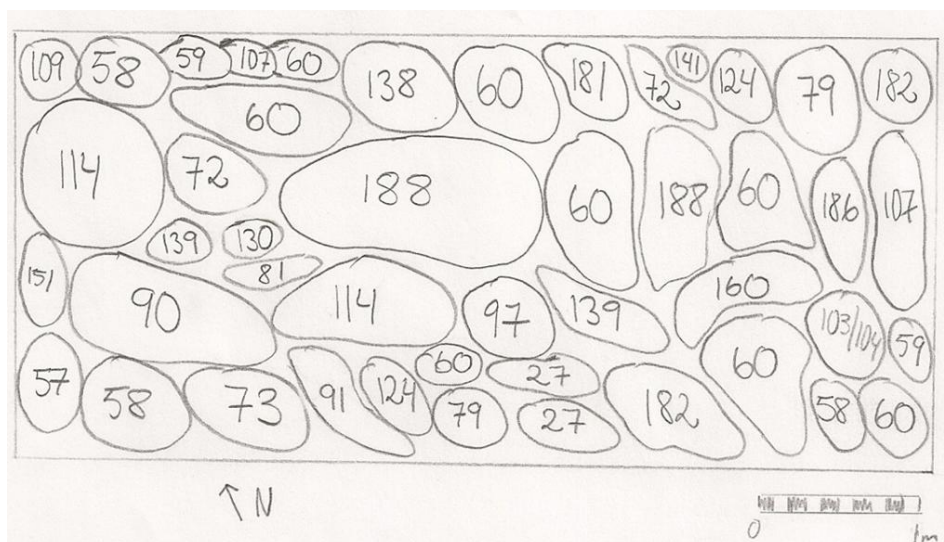
Figur 39. Prydnadsgräs som är relativt nyplanterat. (Foto Ann Richardsson 2010-08-04).

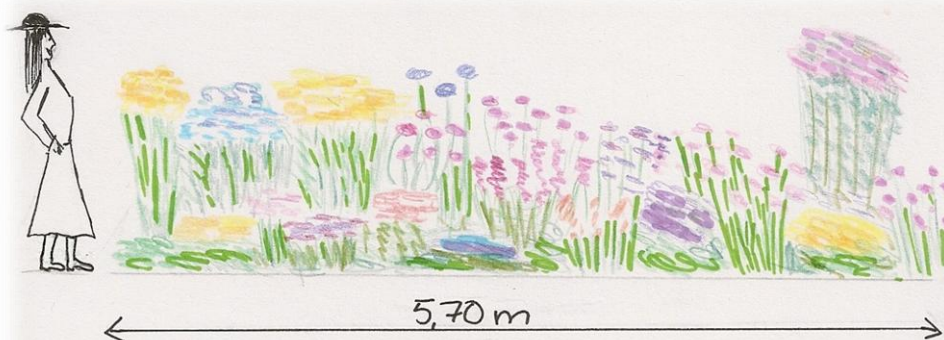
Rabatt 1

Figur 40. Bild av rabatt 1, från söder mot nordväst. (Foto: Ann Richardsson 2010-08-04).

Figur 41. Plan över rabatt 1. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

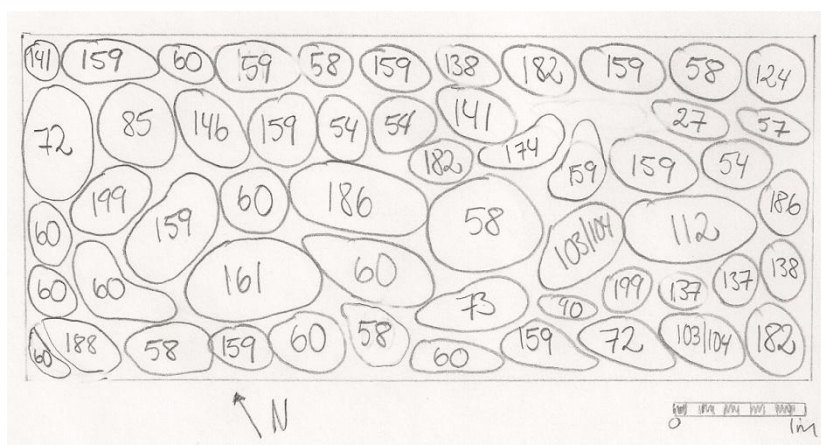

Figur 42. Vy av rabatt 1, rakt norrut. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

Rabatt 2

Figur 43. Bild av rabatt 2, från söder mot nordväst. (Foto: Ann Richardsson 2010-08-04).

Figur 44. Plan över rabatt 2. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

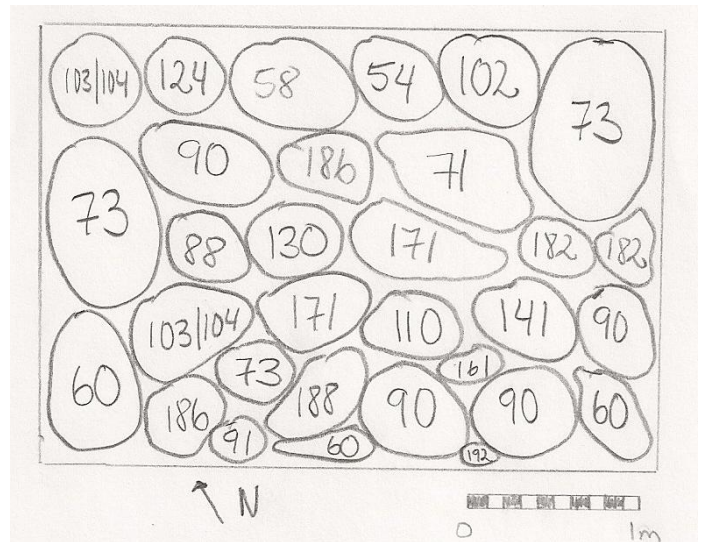
Figur 45. Vy av rabatt 2, rakt norrut. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

Rabatt 3

Figur 46. Bild av rabatt 3, från norr mot söder.
(Foto: Ann Richardsson 2010-08-23).

Figur 47. Plan över rabatt 3. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

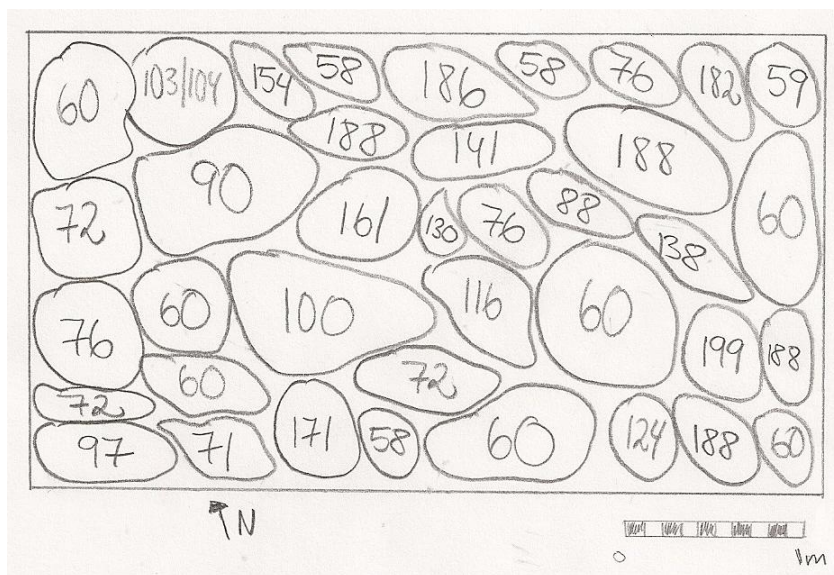
Figur 48. Vy av rabatt 3, rakt norrut. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

Rabatt 4

Figur 49. Bild av rabatt 4, från söder mot norr. (Foto:Ann Richardsson 2010-08-23).

Figur 50. Plan över rabatt 4. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

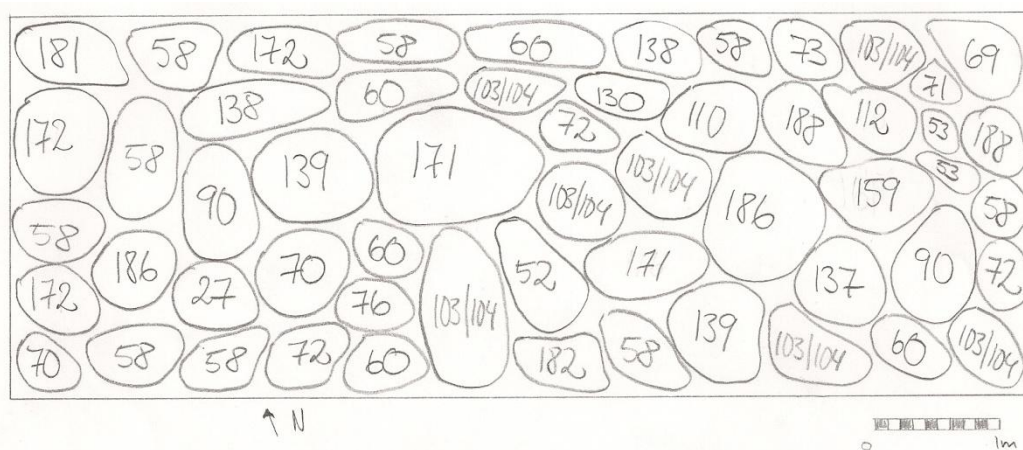

Figur 51. Vy av rabatt 4, rakt norrut. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

Rabatt 5

Figur 52. Rabatt 5, från väster mot nordöst. (Foto: Ann Richardsson 2010-08-23).

Figur 53. Plan över rabatt 5 (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

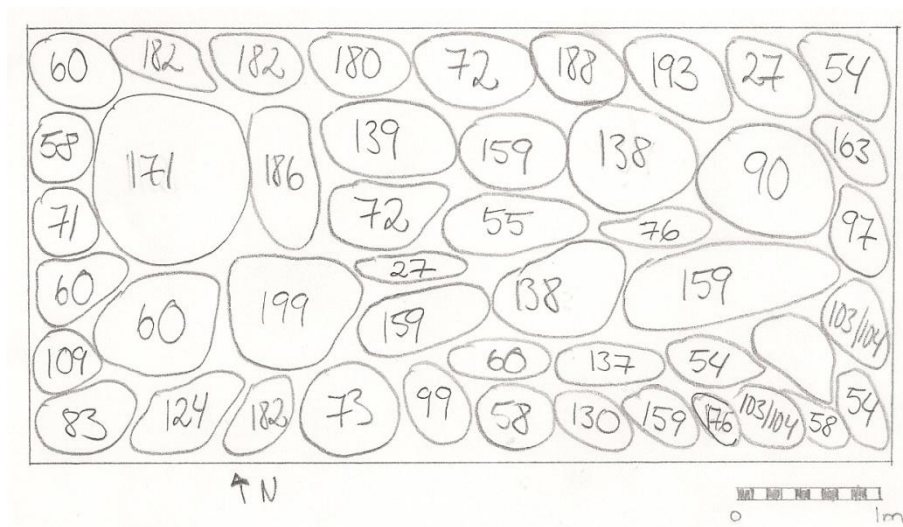
Figur 54. Vy av rabatt 5, rakt norrut. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

Rabatt 6

Figur 55. Rabatt 6, från öster mot nordväst. (Foto: Ann Richardsson 2010-08-23)

Figur 56. Plan över rabatt 6. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

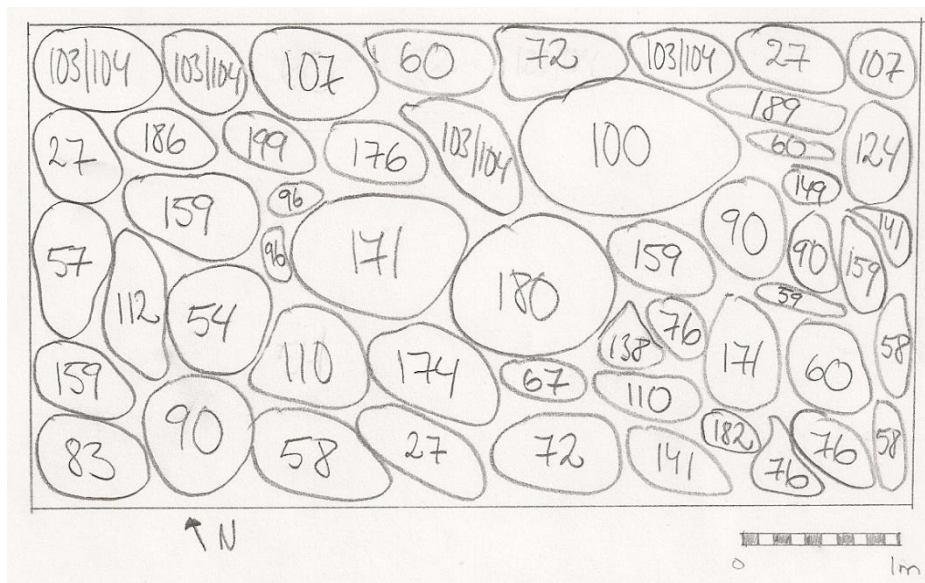

Figur 57. Vy av rabatt 6, rakt norrut. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

Rabatt 7

Figur 58. Bild på rabatt 7, från den östra delen, upp mot gamla huset. (Foto: Ann Richardsson 2010-08-23)

Figur 59. Plan över rabatt 7. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

Figur 60. Vy av rabatt 7, rakt norrut. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

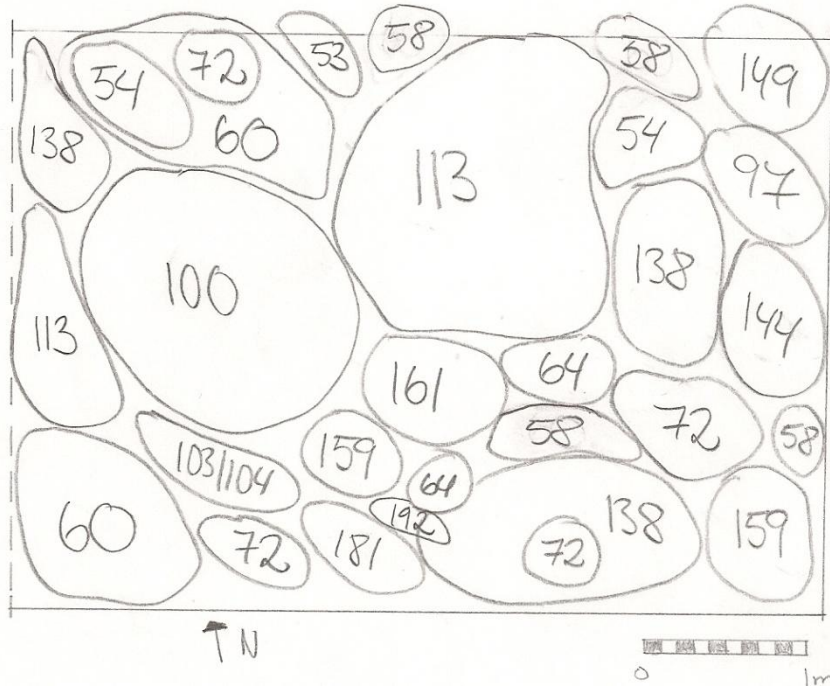

Rabatt 8

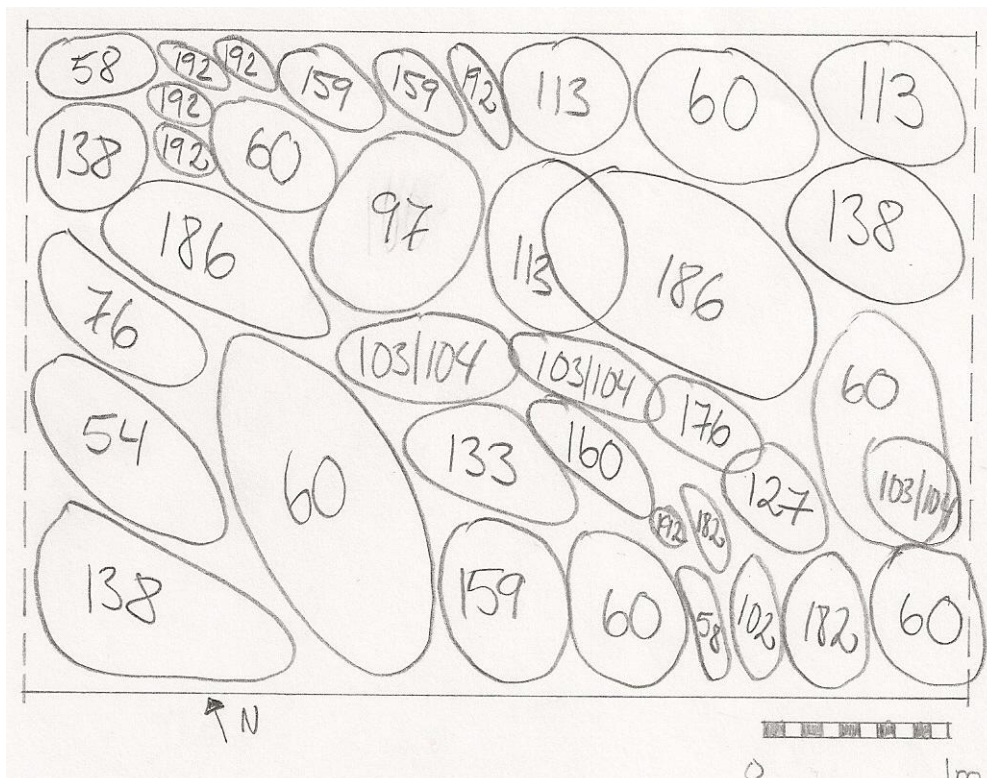

Figur 61 och 62. Bilder på rabatt 8 i trädgården, vid olika tidpunkter (augusti och september) från samma vinkel. (Foto: Ann Richardsson 2010-08-04, 2010-09-01.)

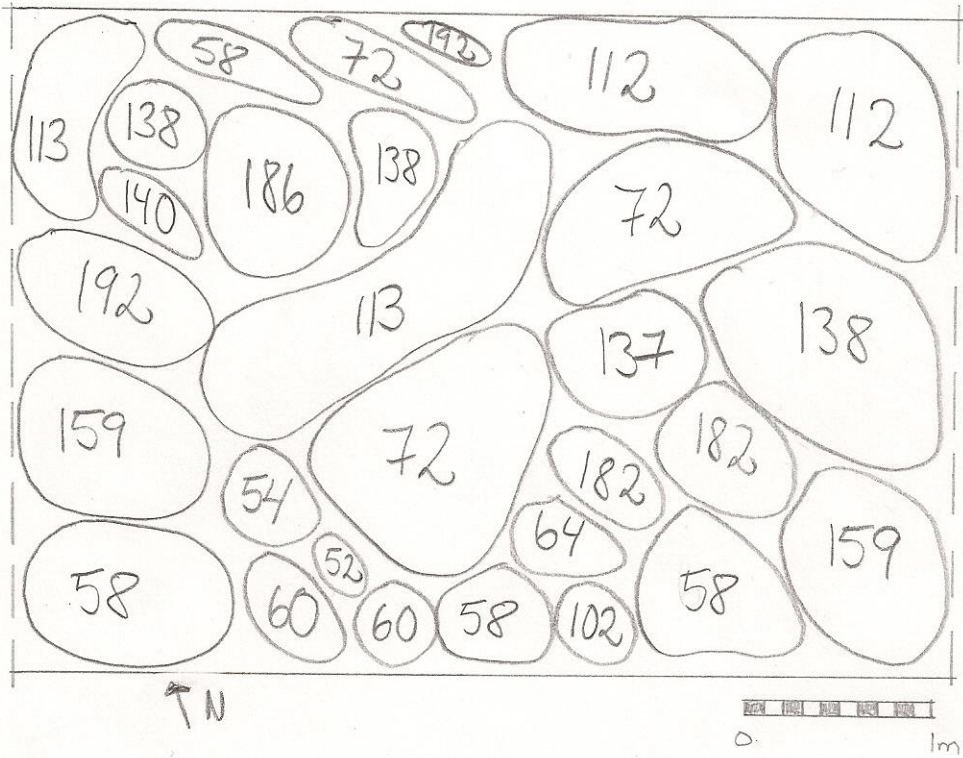

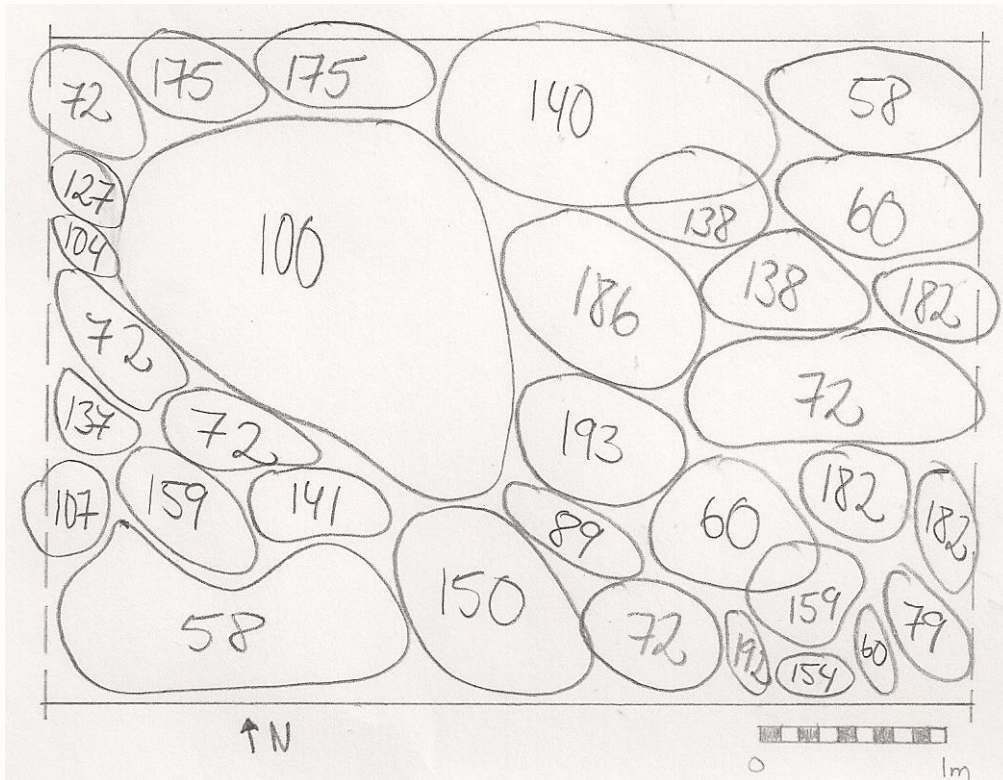
Figur 63. Rabatt 8, del 1, Närmast gårdsgården österut. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

Figur 64. Rabatt 8, del 2. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

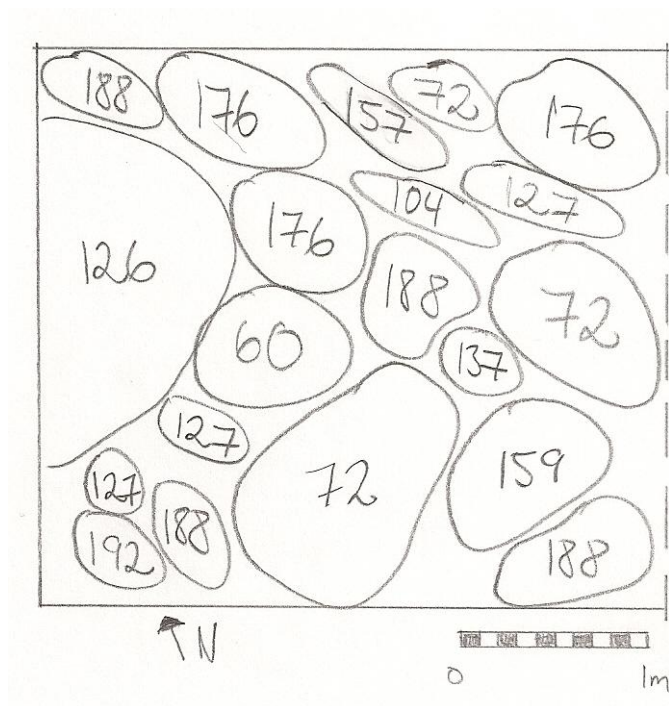

Figur 65. Rabatt 8, del 3.(Upprättad av Ann Richardsson 2011).

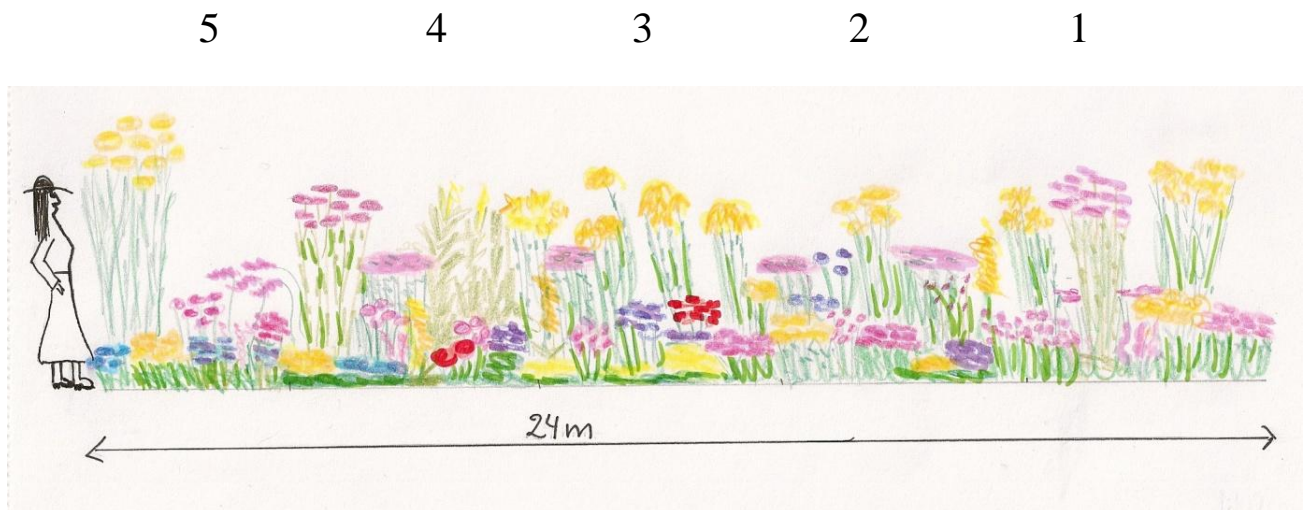

Figur 66. Rabatt 8, del 4.(Upprättad av Ann Richardsson 2011).

Figur 67. Rabatt 8, del 5. Den heldragna linjen vetter mot gärdsgård, väster ut i trädgården. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

Figur 68. Vy av rabatt 8, rakt norrut, numrering visar rabattens fem olika delar. (Upprättad av Ann Richardsson 2011).

Avslutande kommentarer

Vilka växter finns i Flickorna Lundgrens trädgård i dag? hur ser perennrabatterna ut? hur har trädgården vuxit fram? och vilka influenser har funnits? Det är några av frågeställningarna jag utgick från när jag började mitt arbete med denna uppsats.

Att få med exakt alla växter har inte varit möjligt eftersom trädgården är stor och på sina håll lite förvildad. Jag hittade totalt 199 stycken växter, främst olika arter, men också en och annan sort av bland annat rosor under inventeringen sommaren 2010. De flesta av dessa är perenner, totalt 148 arter och fanns med i Ella Fejnes svarta anteckningsbok. De växter som inte fanns med i anteckningsboken har nu dokumenterats. Ett antal växter, främst perenner har inte gått att finna och har troligen gått ut med tiden, antingen på grund av att de varit känsliga eller att de grävts upp av ägarna om de varit svårskötta eller skräpat ner för mycket.

Perennrabatterna har fotograferats och ritats upp, främst under sommaren 2010 och därefter gjordes planteringsplaner över hur perennerna är placerade. Vissa växter var svårare än andra att identifiera och några av vårväxterna var borta när rabatterna ritades upp (2010-08-23). Givetvis borde jag ritat upp dessa tidigare under säsongen och det är sådana upptäckter jag gjort under arbetet. En annan lärdom att dra är att jag borde tagit ännu fler fotografier på rabatterna, närbilder hjälper inte mycket för att placera en växt på ett speciellt ställe. Erfarenheten har också visat att om man gör en inventering ett halvår innan själva uppsatsen skrivs är det lätt att minnet sviktar ibland.

Trots detta har de flesta växter hamnat på rätt plats och blivit beskrivna med namn, växtplats och ibland även med historia hur de hamnat hos Flickorna Lundgren. Förhoppningen är att detta arbete ska kunna vara ett underlag för vidare arbete, som skötselplan eller en eventuell restaurering av trädgården.

Växtinventeringen kan också användas när det är dags att köpa in nya växter eller för att delge kunskap till de anställda. Det gäller både serveringspersonal och de som sköter trädgården. Oavsett om det är gäster som frågar om enstaka växter eller om en rabatt ska grävas om kan det vara bra att ha en bakgrundskunskap.

De influenser som fanns när trädgården skapades kan sägas vara en blandning av den tidens trender (1930/1940-talen) och en romantisk syn på gamla tider. Systrarna Lundgrens nya idéer om hur rabatter skulle skapas blandades med fadern Alexanders Lundgrens vurmande för det gamla bondesamhället.

Flickorna Lundgren startade visserligen sin verksamhet i slutet av 1930-talet, men den största utvecklingen skedde under 1940-talet. En tid när det hände mycket i världen och i Sverige. Efter andra världskriget började människor ge sig ut på mindre resor och semestrar, kanske cyklade de eller tog tåget någonstans. Dessutom blev det i slutet av år 1938 lagstadgat med två veckors betald semester.

Människors allt bättre levnadsstandard gjorde det också möjligt att köpa bil eller kosta på sig utflykter till caféer som Flickorna Lundgren. Det var dock inte bara

detta som gjorde att Flickorna Lundgren blev välbesökt, kung Gustav IV Adolfs besök varje sommar måste vara varje företagares dröm. Åtskilliga spaltmeter har skrivits om hans besök bland vaniljhjärtan och blomsterrabatter. Det har medfört att Flickorna Lundgren är ett av Sveriges mest kända caféer.

Kombinationen av kända människors besök, en miljö som ger gästerna en känsla av att befinna sig i en annan tid samt en trädgård där njutning står i fokus har visat sig vara ett framgångsrikt koncept. Jag gissar att Alexander Lundgren skulle ha varit mycket nöjd idag om han kunde se utvecklingen av den rörelse som han hjälpte dottrarna att starta. Hans motto var att bevara den gamla bondekulturen och skapa en sommarstuga för dem som inte har en egen att åka till.

Samtidigt krävs det hela tiden ett stort arbete för att både utveckla och bevara miljön hos Flickorna Lundgren, och inte minst trädgården. Besökarna vill känna sig trygga med att de får den kaka de alltid beställt och sortimentet går inte att förändra speciellt mycket. Detsamma gäller trädgården som inte heller kan byta skepnad alltför mycket utan att den speciella känslan försvinner.

Växterna som ger karaktär åt trädgården måste därför få vara kvar, det gäller bland annat perennrabatterna på den norra sidan av det gamla huset, liksom de stora kastanjerna vid entrén och blomsterlådorna med pelargoner. Enskilda växter kan också ha betydelse för miljön och i den här trädgården finns många växter som både har en historia och som fyller en funktion i och med sin färg och blomning.

Kombinationen av växter är också speciell eftersom det egentligen inte finns någon exakt plan över hur växterna planterats. Systrarna Lundgren ville ha en naturlig trädgård och rabatterna kom också till efterhand som det blev växter över hemma på familjens Lundgrens trädgård i Döshult. Trädgården skapades också genom gåvor från besökare och trädgårdsmästare. Detta har gjort att de flesta rabatterna har alla möjliga färger, höjd och varierande blomningstid. Trots detta finns det en harmoni i rabatterna och ursprungligen var det Marta Fänge förtjänst. Hon var den av systrarna som var mest intresserad av trädgårdens.

I denna uppsats finns inga förslag på skötselåtgärder eller hur trädgården kan utvecklas i framtiden. Däremot har jag vissa tankar på förändringar och vad som kan vara bra att tänka på i framtiden.

Det är viktigt att inte i onödan flytta runt de växter som finns idag, utan att försöka låta dem vara kvar på sin troliga ursprungliga växtplats. Inventeringen av växtmaterialet visar att många av växterna från 1930/1940-talen finns kvar. Flera växter har spännande historier som kan vara värda att lyfta fram och perennrabatterna ser i princip ut som de gjorde för 40-50 år sedan.

Växtinventeringen visar också att hel del perenner försvunnit och det kan vara en kombination av att de varit känsliga och att det inte finns någon som gett dem den där lilla extra omvårdnaden som växterna kanske behöver.

Om dessa växter ska återinföras är det därför viktigt att tänka efter om de går att ha i trädgården utan att det krävs för mycket arbete. Den rabatt som ser ut att fått

minst skötsel de senaste åren är "kryddlandet" vid gårdsgården österut och mot bilparkeringen. Där har många kryddväxter försvunnit och de mest konkurrenskraftiga har tagit över, till exempel den spanska körveln. Lavendelhäcken som inramar rabatten är delvis dålig och där finns också en del bar jord. Troligtvis beror detta även på att delar av rabatten ligger i skugga och här trivs inte vissa kryddor. Det skulle dock gå betydligt bättre att odla kryddor i den del av rabatten som ligger närmast det gamla huset.

Jag tror att det skulle utgöra ett mervärde för besökarna om det lades lite mer tid på just kryddlandet. Kanske kunde man här odla kryddor som går att lägga på smörgåsar, till exempel timjan eller blad av citronmeliss som dekoration på bakverk.

Vi lever i en föränderlig värld och ibland krävs det en viss utveckling. Hos Flickorna Lundgren byggdes år 1995 ett växthus för att gästerna skulle kunna sitta inomhus vid dåligt väder. Det var ett beslut som var ganska omdiskuterat, men i dag är det troligen inte många som tänker på att växthuset är betydligt yngre än övriga byggnader. Detsamma gäller köket som byggdes år 2003.

Under de senare åren har nya sorters rosor och prydnadsgräs tagit plats i rabatterna och en viss förnyelse kan kanske behövas. Det är dock viktigt att dessa växter inte bryter av för mycket och är för "moderna". Risken är då att helhetskänslan går förlorad. Istället kan man plantera nya sorter av de perenner som redan finns där i dag. Det kan gälla allt från höstflox till riddarsporre och astilbe.

Känslan av att komma in till något hemtrevligt är tydlig, när man kommer in i trädgården. Jag minns själv när jag besökte Flickorna Lundgren första gången. Det var i början på 1990-talet, men vilka kakor jag åt är inte kvar i minnet. Däremot ser jag framför mig perennrabatterna bakom det gamla huset. Där sprakade det av färg från blåa riddarsporrar, gula höstrudbeckior och röda studentnejlikor, en bild jag tror att många gäster i Flickorna Lundgrens trädgård bär med sig hem. En och annan har säkerligen också kvar smaken av vaniljhjärta, sotarmurrar eller hallongrottor.

Källförteckning

Otryckta källor

Muntliga källor

Fejne, Ella, fd ägare och en av systrarna Lundgren, intervju 8 juni 2010, 4 augusti 2010, 31 januari 2011, 11 februari 2011.

Fejne, Mats, Flickorna Lundgrens ägare, intervju 2 februari 2011.

Nilsson, John-Nilsson, son till Magnus B. Nilsson, Landsbergs perenner, telefonsamtal 2011-03-15.

Arkiv

Ella Fejnes arkiv med tidningsurklipp, brev och fotografier

Mats Fejnes arkiv med fotografier och ritning.

Elektroniska källor

Rovén, H (2007). Fika på skånska. Tillgänglig via:
[www.barometern.se/bonus/resor/fika-pa-skanska\(67459\).gm](http://www.barometern.se/bonus/resor/fika-pa-skanska(67459).gm) 2010-03-01.

Lantmäteriets kartdatabas. Tillgänglig via: www.lantmateriet.se, Sverigekartan 2010-02-25.

Tryckta källor och litteratur

A.C. (1940). Flickorna Lundgren. Idun. (okänt datum).

Aldén B, Ryman S-G. (2009). *Våra kulturväxters namn. Ursprung och användning*. Stockholm: Formas.

Alm, G. (1985-1986). En kunglig trädgårdskonstnär. Om kronprinsessan Margareta av Sverige. *Lustgården*, Vol 66-67, s 5-16

Andersson, T. (2000). Sven A. Hermelin. I, Andersson T, Jonstoj T, Lundquist K.(Red-), *Svensk Trädgårdskonst under fyra hundra år*.(ss 206-215). Stockholm: Byggförlaget.

Andreasson, A. (2007). *Trädgårdshistoria för inventerare*. Uppsala: CBM:s skriftserie 19.

Berge, G. (1947). *Hemträdgården*. Stockholm. Lantbruksförbundets tidskriftsaktiebolag.

- Blennow, A-M. (1997). *Europas Trädgårdar*. Lund: Bokförlaget Signum.
- Callert, C. (2005). *Underbart är gott. Klassiska kakor från Flickorna Lundgren*. Malmö: Arena/Skäret: Flickorna Lundgren AB.
- Carstensen, S. (1950). Hos fem flinke flickor paa Skäret. *Berlingske Tidende*, 6 juli s 8-9.
- C.K. (1942) Skånskt paradis. *Bonniers Månadstidning*, nr 6 s 44.
- Fejne, E. (1992). *Minnen och erinringar från fem årtionden på Skäret*. Flickorna Lundgren AB.
- Flinck, M (1994). *Tusen år i Trädgården. Från sörmländska herrgårdar och bakgårdar*. Stockholm: Tidens förlag.
- Gustavsson, E. (2000). Gösta Reuterswärd. I Andersson T, Jonstoj T, Lundquist K.(Red-), *Svensk Trädgårdskonst under fyra hundra år.*(ss 184-193). Stockholm: Byggförlaget.
- Gustavsson, E.(2001). *Trädgårdsideal och kunskapssyn – appendix IV*, Agraria 252, Alnarp.
- Gréen, S. (1944). Friluftsstadens trädgårdar. I utställningskatalogen *Vi bo i friluftsstaden*, Svenska slöjdföreningens utställning i Malmö.*
- Hansson, M. (1997). *De skånska trädgårdarna och deras historia*. Lund: Bokförlaget Signum.
- Hubert, N, Hubert, T. (1996). Mormorsväxterna i våra hjärtan. *Hus och Hem*, nr 6 s 34-39.
- Klintborg-Ahloklo, Å (1993). SJ:s rabatter – Statens järnvägar som förmedlare av trädgårdskultur. *Lustgården, Årsskrift för Föreningen för dendrologi och parkvård*. Vol 73, s 41-52.
- Molin, U. (1949) Trädgårdstävlingen avgjord. *Villatidskriften Hem i Sverige: bygge, trädgård, heminredning*, nr 3, s 65-67.*
- Olsson, K-A (Red). (2003) Floran i Skåne. Vegetation och utflyktsmål. Lund: Lunds botaniska förening.
- Oskarsson, L (2008). *Att inventera perenner – en handledning*. Uppsala: CMB:s skriftserie 21.
- Paulsson, G, Hermelin S, A. Bauer, W, Blom, H. (1947). *Trädgårdskonst II. Den moderna trädgården och parkens form*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.
- Persson A, Persson, B (1994). *Svenska bostadsgårdar 1930-59*. Stockholm: Byggeforskningsrådet.
- Reuterswärd, G. (1946). *Din trädgård*. Stockholm: P. A Norstedt & Söner.*

Rylander, U. (1987-1988) Ulla Molin och villatädgården under 1900-talet. Lustgården, *Årsskrift för Föreningen för dendrologi och parkvård*, Vol. 68-69, s 35-42.

Svensson, B. (Red.)(2003). *Skånska smultronställen och tistelhagar*. Kiviksgårdens förlag.

Wilke, Å.(2006). *Villatädgårdens historia. Ett 150-årigt perspektiv*. Stockholm: Prisma.

*Böcker och artiklar från Ulla Molins samling på Höganäs bibliotek.